

Faktanotat

Regionale styrkepositioner – En ny regional indsats

Oplæg til dialog i anden workshop
i LO's projekt "Vækst for fremtiden"

Kolofon

Titel: Regionale styrkepositioner
Undertitel: En ny regional indsats
Juni
Redaktion/forfatter: Udarbejdet af Teknologisk Institut for LO – www.teknologisk.dk
Udgivet af: LO – Landsorganisationen i Danmark
LO-sagsnr.: 11-3626
LO-varenr.: 4224
ISBN-elektronisk: 978-87-7735-223-2

Rapporten kan læses på www.lo.dk/publikationer
Gengivelse er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Indhold

1	Indledning	4
1.1	Formål og baggrund.....	4
1.2	Faktanotatets hovedpointer.....	5
2	Hvorfor en regional vækst- og erhvervspolitik?.....	9
2.1	Hvad er en styrkeposition – og hvordan måles den?	9
2.2	Begrundelser for en regional vækst- og erhvervspolitik.....	10
2.3	Smart vækst – nyt design af regionalpolitikken	16
2.4	Smart regional vækst i et krydsfelt mellem to væksttilgange.....	18
3	Eksempler på regionale styrkepositioner.....	21
3.1	Kortlægning af erhvervsmæssige styrkepositioner.....	21
3.2	Styrkepositioner hænger sammen med uddannelse og viden	24
4	En pejling på regional vækst- og erhvervspolitik	28
4.1	Det regionale niveau – en aktuel pejling	28
4.2	Det kommunale niveau – en aktuel pejling	34
5	Den danske regionalpolitik i et partnerskab	41
5.1	Regionernes samarbejde om vækst- og erhvervspolitik	41
5.2	Samarbejde på tværs af regioner.....	42
5.3	Kommunernes samarbejde om vækst- og erhvervspolitik.....	43
6	Effektvurderinger og erhvervsstøtteordninger.....	48
6.1	Behov for en samlet erfaringsopsamling	48
6.2	Erhvervsstøtte og vækstprioriteringer.....	50
7	Udfordringer for den regionale vækst- og erhvervspolitik	54
7.1	Øget vækst og beskæftigelse uden fælles ansvar og mål?.....	54
7.2	Høje ambitioner – men en begrænset kritisk masse	55
7.3	Samspillet mellem politikområderne er for svagt.....	56
7.4	Strategiske regionale mål uden stærke virkemidler og læring.....	58
	Bilag 1: Oversigt over regionale styrkepositioner	60
	Bilag 2: Kommunernes erhvervsrioriteringer	63
	Bilag 3: Erhvervsstøtte og brancher	64

1 Indledning

LO har igangsat et projekt med titlen ”Vækst for fremtiden”. Som indspil til initiativet er der planlagt tre tematiske workshops. Til hver workshop er der udarbejdet et fakta-notat. Formålet med projektet er at pege på regionalt og nationalt potentiale for vækst og jobskabelse.

Dette fakta-notat er baggrundsmateriale til workshop nummer 2, der omhandler regionale vækststrategier under temaet ”vækst til gavn for hele Danmark”. Den første workshop havde fokus på mennesker, viden og kompetencer, og den tredje workshop har fokus på nationale styrkepositioner, grøn erhvervs politik og produktion i Danmark.

1.1 Formål og baggrund

Der er en stigende erkendelse af, at regionale rammer spiller en stor rolle for landes vækst- og jobskabelse. De nationale rammer har dog stadig stor betydning for vækst- og jobskabelse, men det er i stigende grad blevet gennem regionalpolitikken, at vi i et land som Danmark kan differentiere os i den internationale konkurrence. Samtidig er samspillet mellem den regionale erhvervs-, uddannelses- og arbejdsmarkedspolitik i stigende grad blevet omdrejningspunkt for vores evne til at differentiere os.

Det er gennem en sådan helhedstænkning i den regionale politik, hvor regionerne for alvor kan understøtte de særlige erhvervmæssige styrkepositioner, der er i en region. Alle regioner har sine specifikke ressourcer, medarbejderkompetencer og styrker, der er vigtige at bygge på, hvis der skal skabes øget vækst og job. Til sammen betegnes dette i den internationale vækstdagsorden for ”smart” vækst, og dette begreb kan fremover være en vigtig målestok for, hvordan man tilrettelægger den regionale vækst- og erhvervs politik.

Dette fakta-notat er et forsøg på at give et overblik over den aktuelle erhvervs- og regionalpolitik og de udviklingstendenser, der i dag sætter rammen for meget af vækst- og erhvervs politikken regionalt. Det er ikke hensigten med notatet at give en totalanalyse af det regionale erhvervsfremmesystem og den regionale erhvervs- og vækstpolitik eller de regionale styrkepositioner. Men derimod vil notatet tegne nogle centrale konturer af den regionale vækst- og erhvervs politik med det mål at bidrage til en debat om fremtidens indsatser på området og strategier. Det vil bl.a. sige en debat om, hvordan den lokale/regionale erhvervs- og vækstpolitik kan understøtte en prioriteret og integreret indsats for at fremme vækst i Danmark, som også kan bidrage til jobskabelse.

På den baggrund vil omdrejningspunktet i dette notat være:

- Ud fra en tilgang om ”smart vækst” at skitsere de regionale styrkepositioner, og hvad regionerne gør og kan gøre for at fremme vækst og jobskabelse.
- At belyse mulighederne i at skabe øget samarbejde og sammenhæng i indsatsen i regionerne.

- At hente inspiration fra udlandet, hvor man har haft gode regionale erfaringer med job- og vækstskabelse.

Et centralt udgangspunkt for notatet er, at erhvervsudvikling, kompetenceudvikling og jobskabelsesinitiativer har større effekt, når indsatserne sammentænkes. Heri ligger også, at vækst- og erhvervspolitikken ikke alene er for virksomhederne, men også for lønmodtagere. Vækst- og erhvervspolitikken skal med andre ord bidrage til at skabe både nye, men også bedre og mere attraktive job. Når vi taler om regionale partnerskaber, er det derfor ikke alene noget, der foregår mellem myndigheder og virksomheder, men også i et bredt partnerskab, der omfatter lønmodtagere.

1.2 Faktanotatets hovedpointer

Store investeringer i den regionale indsats

Regionerne har nogle unikke forudsætninger for at udfolde en lokalt forankret vækst- og erhvervspolitik grundet tæthed til virksomheder, borgere, kultur- og videninstitutioner. Danmark investerer af den grund betydelige beløb i den regionale vækst- og erhvervsudvikling. Den regionale vækst- og erhvervspolitiske indsats finansieres i perioden 2007-2013 med i alt 3,6 mia. kr. fra EU's strukturfonde (Regionalfonden og Socialfonden). Hertil kommer medfinansiering fra stat, regioner, kommuner og offentlige institutioner med 1,5 mia. kr. og medfinansiering fra private virksomheder med godt 0,9 mia. kr. En del af medfinansieringen kommer fra de regionale udviklingsmidler, der indstilles af vækstforum. Samlet er der tale om betydelige ressourcer, og derfor er det afgørende, at midlerne understøtter reelle styrkepositioner og understøtter de specifikke ressourcer og muligheder i hver region.

Fremskridt i den regionale vækst- og erhvervspolitik i Danmark

Regionerne er efter kommunalreformen kommet langt, når det gælder organisering af den regionale vækst- og erhvervsudviklingsindsats, og partnerskaber (f.eks. mellem vækstfora og regeringen) er en vigtig ramme for at sikre prioritering af strategier og handlingsplaner. Regionernes strategiske prioriteringer understøtter i vidt omfang de nationale styrkepositioner, der blandt andet er blevet udpeget i regi af regeringens vækstteams (f.eks. inden for miljø, energi og velfærdsløsninger). Ligeledes er regionerne i stigende grad bevidste om, hvad der virker, og hvad der ikke virker i deres indsats gennem et stadigt større fokus på effektmåling og evalueringer.

Også på kommunalt plan ses der en positiv udvikling, når det gælder strategiske ambitioner og bevidsthed i forhold til at understøtte styrkepositioner samt vækst og jobskabelse. Over 80 pct. af kommunerne har i dag en nedskrevet strategi for deres erhvervs- og vækstpolitik, og det er et område, kommunerne har afsat flere ressourcer til de seneste år.

Internationalt set tænker man i smart vækst og jobskabelse

Analysen i faktanotatet peger på, at sammenlignet med andre lande har Danmark endnu meget at lære, når det gælder indretningen af en effektiv regional vækst- og erhvervspolitik. Det viser f.eks. erfaringer fra OECD, hvor man i stigende grad taler om

begreber som ”smart vækst” og ”smart specialisering”, når man skal sætte ord på meget høje politiske ambitioner om vækst og jobskabelse.

De internationale erfaringer kan være inspiration til, hvordan vi i vores indsats kan blive bedre og komme helt i front. Det gælder dels i forhold til vores regionalpolitiske initiativer og indsatser og den måde, vi tænker regionalpolitik på. Regionalpolitik er ikke blot en fordelingspolitisk arena. Det handler i høj grad også om fælles ambitiøse mål, fælles prioriteringer og indsatser og ikke mindst et stærkt regionalt lederskab.

Danmark har et udviklingspotentiale

Ud fra den betragtning så viser analyserne i dette faktnotat, at Danmark endnu har udviklingspotentialer på en lang række områder, som vi skal forholde os til i fremtidens vækst- og erhvervspolitiske indsats. Det gælder på følgende områder:

- **Regionalt lederskab er afgørende.** Selvom partnerskabstanken er velintegreret i regionerne, så er det dog meget forskelligt, hvor langt regionerne er på området. Meget tyder på, at der er et stykke vej endnu, før regionerne har implementeret et reelt partnerskab, hvor de regionale vækstfora bliver en arena for en fælles strategi og en overordnet vision på tværs af en lang række aktører. Ser man på tværs af regionerne og kommunerne, er der ligeledes meget, der tyder på, at der er behov for et overordnet regionalt lederskab. Der er kun lidt sammenhæng mellem kommunernes og regionernes strategier, og samarbejdet mellem regionerne og kommuner kan styrkes. En tredjedel af kommunerne tager ikke højde for de regionale vækstforas erhvervsudviklingsstrategier i deres egne strategier. OECD-analyser viser, at flere lande har et højt prioriteret politisk regionalt råd (eller flere råd), der har kompetencerne og slagkraften til at sikre en øget fælles strategisk indsats (f.eks. Østrig, Sverige og Holland). Ofte har rådene til opgave at sikre koordination mellem national og regional politik samt koordination på tværs af politikområder og regionale aktører.
- **Manglende målrettet brug af erhvervsstøtten.** Hvert år bruges 20 mia. kr. til erhvervsstøtte, hvilket er et betydeligt beløb, der målrettet kan bidrage til at skabe innovation, vækst og øget beskæftigelse. Der er imidlertid en skævhed i den måde, som erhvervsstøtteordningerne bruges på. Midlerne uddeles i for små ”cigarkasser” (alene otte ordninger tegner sig for halvdelen af den samlede erhvervsstøtte, mens 10 pct. af den samlede erhvervsstøtte bliver fordelt gennem godt 104 ordninger ud af i alt 137 ordninger) og bruges i for ringe grad til strategisk at understøtte regionale styrkepositioner. Overordnet synes dele af erhvervsstøtten at være ude af trit med de aktuelle strategiske erhvervspolitiske dagsordner og de udviklingsdynamikker, der kender tegner ”smart vækst”. Meget af erhvervsstøtten går i stedet til brancher, såsom landbrug, færger, mediestøtte, taxier, hvor det er uklart, hvorvidt der er samfundsøkonomiske hensyn såsom innovation, langsigtet vækst og beskæftigelse.
- **Strategisk indsats kræver kritisk masse.** Høje ambitioner om vækst- og erhvervspolitikken i regionerne og kommunerne skal nødvendigvis følges op af ressourcer og enheder, der kan løfte opgaven. I regionerne er der særlige afdelinger for erhvervsudvikling og administration af de regionale vækstfora. Men

mange kommuner er små og har kapacitetsudfordringer med både at skulle varetage erhvervs- og iværksætterservice, der er deres basale opgave, og at skulle imødekomme det øgede ansvar og de muligheder, der er til kommunernes rolle i en fremadrettet og vækstsskabende erhvervs- og vækstpolitik. Omtrent 20 pct. af kommunerne har et årsværk eller derunder tilknyttet deres erhvervsudviklingsindsats, mens halvdelen af kommunerne har mellem to og fem årsværk.

- **Potentiale for mere samarbejde og øget sammenhæng i indsatsen.** Regionernes partnerskaber (Vækstfora, regeringen og øvrige aktører) giver mulighed for sammentænkning på tværs. Men samtidig peger meget på, at partnerskabstanken kan varetages bedre, end tilfældet er i dag, for at udvikle bedre samarbejdsarenaer på tværs af politikområder (f.eks. erhvervsudvikling, uddannelse og arbejdsmarked), regionale niveauer og institutioner. Ligeledes kan der være behov for øget samarbejde på tværs af det traditionelle erhvervsfremmesystem (f.eks. kommuner, kommunale erhvervsråd og væksthuse) og forsknings- og innovationssystemet. Analysen viser f.eks., at kun få kommuner har samarbejde med aktører som jobcentre, GTS-institutter og universiteter.
- **Mere viden om regionale styrkepositioner.** Analysen har vist, at der er områder i regionernes strategiske prioriteringer, der ikke nødvendigvis tager afsæt i faktisk viden, data og analyser om styrkepositioner. For at sikre øget træfsikkerhed i de regionale investeringer inden for vækst- og erhvervsudvikling og for at understøtte de regionale styrkepositioner optimalt, er det nødvendigt med det rette videngrundlag for de politiske prioriteringer. Det er derfor væsentligt, at regionerne fortsat styrker deres evne til at identificere og udpege egne styrkepositioner. Det vil samtidig kunne understøtte regeringens ønske om – i de nye vækstparterskaber – at regionerne skal bidrage med kortlægning af deres erhvervsmæssige styrker som led i regeringens nationale vækststrategi.
- **Meget evaluering – men lidt læring.** Det er helt afgørende, at vi løbende får mulighed for at vurdere, om erhvervsfremmesystemet fungerer effektivt, og om vi får noget ud af indsatsen – f.eks. om vi får understøttet de styrkepositioner, der skaber job og vækst. Analysen viser, at der allerede har været gennemført forskellige evalueringer af den regionale indsats, men evalueringerne har taget fat i enkelte delelementer (f.eks. større indsatsområder, konkrete programmer eller aktører). Der har endnu ikke været gennemført en af den samlede regionalpolitiske indsats – f.eks. i forhold til vækst og jobskabelse. Der har heller ikke været en samlet evaluering af den økonomiske betydning af de knap 20 milliarder kroner, som bliver brugt på erhvervsstøtteordninger. Skal den danske regionalpolitiske indsats løftes ind i et nyt spor, hvor fokus er på vækst og jobskabelse gennem fælles regionale ambitioner, strategier og indsatser, der går på tværs af politikområder, regionale aktører og institutioner, så kræver det nytænkning om evaluering og effektmåling.

Sådan har vi gjort

Faktnotatet bygger på en opsamling af en lang række eksisterende nationale og internationale kilder og statistik – f.eks. fra OECD og EU.

Derudover har vi gennemgået regionernes erhvervspolitiske strategier og handlingsplaner for de seneste år.

Ligeledes bygger notatet på resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse, som er sendt til kommunaldirektører i samtlige kommuner i Danmark. Det kan give en indikation af, hvorledes kommunerne – som vigtige erhvervspolitiske aktører – forstår og agerer i den nuværende vækstdagsorden. 80 pct. af Danmarks 98 kommuner har deltaget i undersøgelsen.

Endvidere er der analyseret på regionale data om beskæftigelse og uddannelse leveret af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

2 Hvorfor en regional vækst- og erhvervspolitik?

Regionerne har i dag mulighed for at igangsætte initiativer, der fremmer vækst gennem innovations- og virksomhedsudvikling. Den regionale vækst- og erhvervspolitik hviler også på andre grundpiller, hvoraf den ene sigter på at involvere regionale aktører, og den tager afsæt i regionens særlige karakteristika eller styrkepositioner. Regionalfondsmidlerne giver tillige regionerne mulighed for at understøtte udviklingsindsatser, som kan gå på tværs af traditionelle politisk-administrative grænser i et helt andet omfang, end det er muligt på nationalt niveau. Endvidere har regionerne i stigende omfang også data, som muliggør, at prioriteringen af indsatser og ressourcer kan ske på et kvalificeret grundlag¹. Hertil kommer, at kommunerne i stigende omfang også udviser interesse for at udforme lokale erhvervs- eller vækstpolitikker.

Formålet med dette afsnit er at identificere en række begrundelser for, hvorfor vækst- og erhvervspolitikken også har fået en regional forankring. Begrundelserne skal dels findes i en række samfunds- og erhvervsøkonomiske udviklingstendenser, dels i nye erkendelser om hvordan vækst- og erhvervspolitikken organisatorisk kan tilrettelægges.

Dette afsnit sætter således rammen for de øvrige afsnit i dette faktnotat.

2.1 Hvad er en styrkeposition – og hvordan måles den?

Begrebet styrkeposition kan dække over flere betydninger. Oftest refererer det til, at der i en region er en særlig erhvervsmæssig specialisering inden for nogle specifikke brancher. Den erhvervsmæssige styrkeposition vil her kunne identificeres som erhverv, der beskæftigelsesmæssigt (eller indtjeningsmæssigt) udgør en betydelig del af den regionale økonomi.

En styrkeposition kan beskæftigelsesmæssigt også identificeres ved at sammenholde den enkelte branches relative betydning i regionen med branchens relative betydning på landsniveau, også benævnt et regionalt specialiseringsindeks. Denne betydning af begrebet styrkeposition kan umiddelbart belyses gennem erhvervs- og beskæftigelsesstatistikken.

I dette faktnotat er det også denne forståelse af en styrkeposition, som først og fremmest vil blive anvendt. Man skal naturligvis være varsom med data. Og det skal understreges, at analysen præsenteret i dette faktnotat er en bestemt måde at se styrkepositioner på. Samtidig skal det understreges, at man skal passe på med ikke af udvikle alt for snævre styrkepositioner, men tage højde for at erhvervslivet er mangfoldigt og dynamisk.

¹ <http://www.ebst.dk/eu-tilskud>.

Tekstboks 2.1: Forskellige tilgange til styrkepositioner

Erhvervsmæssige styrkepositioner kan også henvises til:

- Et bestemt forretningskoncept, som dominerer inden for en branche som f.eks. kystturisme.
- Hvilke forretningsaktiviteter, der er fremherskende inden for en branche i en region. Ved at placere virksomheder i værdikæder vil det også være muligt at afdække, hvilke forretningsmæssige aktiviteter, grupper af virksomheder eller lokale brancher er særligt specialiseret indenfor. Inden for samme branche vil virksomhederne både kunne beskæftige sig med forskning og udvikling, fremstilling, salg og marketing samt administration (som illustration af en simpel opsplitning af værdikæden i forretningsaktiviteter). Eksempelvis vil medicinalindustrien i Hovedstadsområdet være meget forskningsorienteret og rumme salg og hovedkontorfunktioner, mens det i Region Sjælland i langt højere grad drejer sig om fremstilling.
- En bestemt anvendelse af teknologier kan også definere en branches særlige specialisering (konkurrenceevne) og dermed være udtryk for en styrkeposition. Eksempelvis har Danmark udviklet en styrkeposition inden for opdræt og slagtning af svin båret af teknologisk avanceret procesteknologi. IKT-branchen dækker også over en række forskellige teknologier, som ikke umiddelbart lader sig identificere i branchestatistikken som f.eks. mobile og trådløse softwareløsninger eller sensorteknologi. I de seneste år er der også kommet betydeligt fokus på velfærdsteknologi og energi- og miljøteknologi, uden at man umiddelbart kan identificere disse brancher i erhvervsstatistikken.

Kilde: Teknologisk Institut, 2012.

2.2 Begrundelser for en regional vækst- og erhvervspolitik

Der kan være flere begrundelser for at føre en regional vækst- og erhvervspolitik, der fremmer et lands styrkepositioner. Traditionelt set har det været en grundforståelse i mange OECD-lande, at økonomisk vækst bæres af frie markeds kræfter og en markedsbaseret udvælgelse af "fremtidens vindere", og dermed også, at forudsætningen for vækst er koncentration af økonomisk aktivitet i højteknologiske aktiviteter. Ud fra denne betragtning handler regional udvikling om at fordele ressourcer fra velstående regioner til mindre velstående regioner².

Men i de seneste årtier har den regionale erhvervspolitik – både i Danmark og internationalt set – fået mere fokus på at skabe rammer for vækst baseret på lokale ressourcer, kompetencer og økonomiske muligheder³. Vækst, erhvervsudvikling og innovation bliver i den sammenhæng også lig med jobskabelse og realiseret gennem strategisk kompetenceudvikling og netværksdannelse de forskellige aktører indbyrdes.

Med andre ord er vækst- og erhvervspolitikken drejet mere i retning af at sætte fokus på at forstå egne unikke ressourcer lokalt og regionalt som udgangspunkt for udvikling, hvor man tidligere satte fokus på den fordelingspolitiske dimension. Den regiona-

² OECD (2011), "Regions and Innovation Policy", "OECD Reviews of Regional Innovation", OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264097803-en>.

³ Henrik Halkier (2008): "Fra Egnsudvikling til Regional Erhvervsfremme - 50 års vedholdende omstillingsparathed", Erhvervsstyrelsen: http://www.ebst.dk/egnsudviklingsloven_50_aar/0/72.

le erhvervspolitik, som den er formuleret i den strategiske referenceramme i 2006⁴, har herved sat særligt fokus på koblingen mellem produktivitet, vækst og værdiskabelse. Indsatsområderne for at nå dette mål er en regional indsats inden for vækstdrivere som iværksætteri, uddannelse og kompetence samt innovation og anvendelse af ny teknologi⁵.

Vækst og erhvervsudvikling har sidenhen også sat fokus på virksomhedernes organisatoriske innovationskapacitet. Begrundelsen er, at et øget kompetenceniveau i befolkningen og et øget antal teknologiinvesteringer ikke i sig selv fører til, at virksomhederne efterspørger mere velkvalificeret arbejdskraft⁶. Det vil være virksomhedernes konkurrencestrategi, og hvordan konkurrencesituationen opleves, som bestemmer den konkrete innovationsadfærd i virksomhederne⁷. Forudsætningerne for innovation bliver derved også forskellige – fra styrkeposition til styrkeposition – og fordrer virksomhedernes involvering og et øget medansvar for at skabe optimale regionale og lokale vækstbetingelser.

Den økonomiske litteratur om regional vækst- og erhvervspolitik peger på mindst fire begrundelser for, at et land skal føre regional vækst- og erhvervspolitik byggende på ”smart specialisering”:

- Yderområder i strukturel omstilling kalder på en regional indsats.
- Unikke og specifikke kompetencer knytter sig til regioner.
- Mobilisering af de regionale ressourcer.
- Regionalpolitik – stedet for en politik for det hele (erhvervs)liv.

Disse begrundelser uddybes nærmere nedenfor:

2.2.1 Yderområder i strukturel omstilling kalder på en regional indsats

Yderområderne står over for et stort pres for strukturel tilpasning, der påkalder sig politisk handling for at skabe ordentlige levevilkår og udviklingsmuligheder i alle egne af landet.

Som konsekvens af den økonomiske krise har der gennem de seneste år været et betydeligt fald i beskæftigelsen i den private sektor, hvilket specielt har ramt yderområderne i Danmark. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har netop lavet beregninger på udviklingen, og i figur 2.1 nedenfor gives et overblik over udviklingen i den private beskæftigelse i hver af Danmarks 11 landsdele fra 2001-2010⁸. Af tabellen fremgår, at Bornholm, Fyn, Nordjylland, Vestjylland samt Vest- og Sydsjælland er de fem hårdest ramte landsdele, når man kigger på beskæftigelsen i den private sektor. Københavns by,

⁴ Erhvervs- og Byggestyrelsen (2006): ”Regional konkurrenceevne og beskæftigelse i Danmark 2007-2013”.

⁵ <http://www.ebst.dk/regionalpolitikogstrategier>.

⁶ Toner, P. (2011), ”Workforce Skills and Innovation: An Overview of Major Themes in the Literature”, OECD Education Working Papers, No. 55, OECD Publishing og Brown P, Lauder, H. (2011). Global Auction of Skills, Oxford.

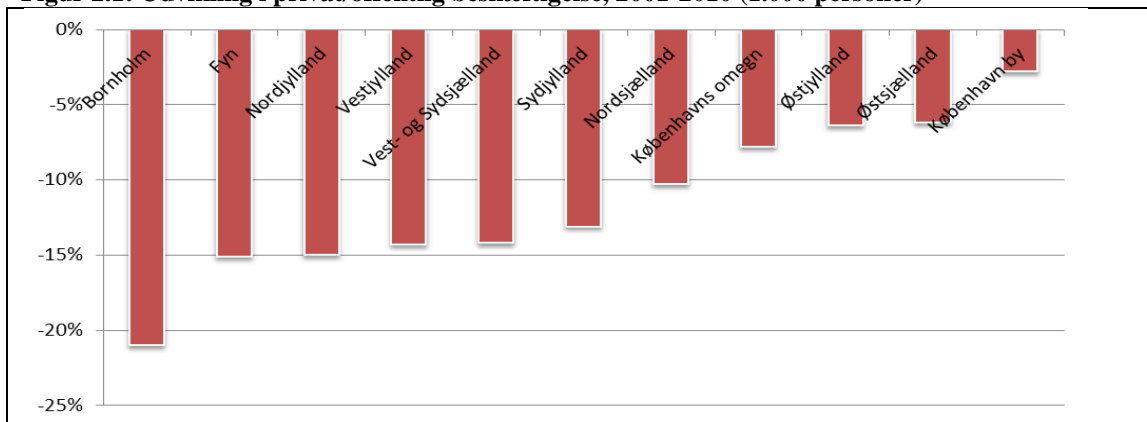
⁷ Erhvervs- og Byggestyrelsen (1999): ”Personale og fornyelse - Menneskelige ressourcer i det nationale innovationssystem”, DISKO-projektet: Rapport nr. 7.

⁸ Størrelsen af faldet i beskæftigelsen skal tages med et forbehold, da der er et databrud i opgørelsen i denne periode. Ser man på nationalregnskabs opgørelse af den samlede private beskæftigelse, så har det samlede fald i den private beskæftigelse været noget mindre i perioden. Med nationalregnskabet er der dog ikke mulighed for samme detaljeringsgrad i opgørelsen, hvorfor RAS-opgørelsen er valgt.

Københavns omegn, Østsjælland og Østjylland er derimod de landsdele, der har mistet færrest private arbejdspladser. Beskæftigelsesudviklingen er dog meget forskellig fra branche til branche, og der er brancher i alle regioner, der har oplevet fremgang i beskæftigelsen i en periode, hvor der generelt har været tilbagegang.

De regionale ændringer i beskæftigelsen er ikke kun et udtryk for en øjeblikkelig krise, men i langt højere grad et udtryk for en fortsat, stærk erhvervs- og samfundsøkonomisk drivkraft mod øget *urbanisering*, som er med til at forstærke den negative vækst i beskæftigelsen i yderregionerne i Danmark. Urbaniseringen trækker udviklingen – den økonomiske, kulturelle og politiske magt – mod de store bysamfund, ligesom pendlingsmønstrene viser en stærk koncentration i og omkring København, i det østjyske bybånd og omkring nogle større byer⁹.

Figur 2.1: Udvikling i privat/offentlig beskæftigelse, 2001-2010 (1.000 personer)

Anm: Kun ansatte i alderen 18-59 år er taget med. Landsdelen er afgjort ud fra personernes arbejdsstedskommune.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Selvom den regionale vækst- og erhvervspolitik i dag orienterer sig mod en balanceret regional udvikling med fokus på innovation og konkurrenceevne, er der fortsat en særlig prioritering af yderområder i de regionale erhvervsudviklingsstrategier for at imødegå strukturelle forandringer¹⁰. Det er således regeringens målsætning at fremme en udvikling af et Danmark, der er båret af sammenhængskraft. Det skal understøtte, at alle danskere, uanset hvor de bor, har ordentlige levevilkår og udviklingsmuligheder, men dette betyder ikke nødvendigvis, at forskellighederne skal udjævnes¹¹.

2.2.2 Unikke og specifikke kompetencer knytter sig til regioner

Funktionelle regioner, som et arbejdskraftopland, har mulighed for at udvikle specifik viden, færdigheder og kompetencer, som i væsentlig grad er bundet til stedet og hermed kan være afsæt for at udvikle regionale erhvervsmæssige styrkepositioner. Ved at udvikle forskellighed og udnytte denne i den globale konkurrence er der et afsæt for regional, specialiseret vækst og erhvervsudvikling. Regioner kan også være med til at trække investeringer til regionen ved til stadighed at understøtte en fleksibel tilgang til opkvalificering af den eksisterende arbejdskraft.

⁹ Nordregio (2005): "Potentials for polycentric development in Europe", Espon projekt 1.1.1.

¹⁰ <http://www.ebst.dk/yderomraader> (for en definition).

¹¹ Ministeriet for By, bolig og landdistrikter. (2012): "Regional og landdistriktpolitisk redegørelse 2012".

Selvom der sker en koncentration af de økonomiske aktiviteter omkring de større bysamfund, er det ikke ensbetydende med, at al økonomisk aktivitet bliver bundet op på det nærmeste større bycenter eller den nærmeste metropol. Andre gennemgribende drivkræfter bevirker, at regionernes udvikling – uagtet om de er metropoler eller yderregioner – trækker i andre retninger og giver nye muligheder.

De erhvervsøkonomiske aktører handler derimod i globale netværk, hvor leverandører, kunder og samarbejdspartnere findes, der hvor de bedste eller de billigste er, alt efter hvilken forretningsmodel, der ligger til grund for aktiviteten. Hertil kommer, at værdikæderne – fra råvareproduktion, varemestilling, administration og service/forbrug – i dag er langstrakte og opsplittede på meget specialiserede produktioner. Som eksempelvis inden for vindmølleproduktion, se tekstboks 2.2. Det gælder for en lang række erhverv – ikke alene de eksportorienterede virksomheder, men også serviceerhverv såsom turisme, der i høj grad er påvirket af dynamikkerne i de globale værdikæder¹².

Tekstboks 2.2: Vindmølleindustrien i Danmark

Udvikling og produktion af vindmøller har sit udspring i det midtjyske. Vindmølleområdet har gennemgået en udvikling fra at producere mindre møller og småskalaproduktion, til at vindmølleindustrien i dag producerer vindkraftværker til et globalt marked med stigende international konkurrence. Vindmølleindustrien består i dag af få leverandører af vindkraftværker – med flere produktionsafdelinger spredt på flere lokaliteter – og et vidt forgrenet og specialiseret net af underleverandører både nationalt og internationalt. Selvom nogle af kernevirksomhederne er placeret i Midtjylland – Vestas med hovedsæde i Aarhus, mange produktionsanlæg især i det midt- og vestjyske og Siemens Wind Power i Brande – viser en gennemgang af Vindmølleindustriens medlemsliste, at industrien har aktiviteter i mange dele af landet, og at der ikke er et geografisk område eller en region, der er ene om denne erhvervsmæssige specialisering.

Kilde: Vindmølleindustrien, 2012.

I den sammenhæng spiller kvaliteten af arbejdskraften og arbejdstyrkens størrelse også en rolle. Højtuddannet arbejdskraft er en forudsætning for F&U-indsatsen og for implementering og skalering af F&U i form af innovation. Men også deltagelse af faglærte, ufaglærte og personer med korte videregående uddannelser er en kritisk faktor for succesfuld innovation. Det handler om den løbende optimering af processer og produkters funktionsmåde, som typisk forudsætter ikke blot en dyb indsigt i materialer og processer, men også en ledelseskultur, som understøtter brede jobfunktioner, selvstændighed og samspil¹³. Også af den grund er en vækst- og erhvervspolitik – også på regionalt niveau – dybt forbundet til den uddannelsespolitiske og arbejdsmarkedspolitiske indsats.

2.2.3 Mobilisering af de regionale ressourcer

Alle regioner har ressourcer og kompetencer til at skabe vækst og nye job. Men det kræver en aktiv mobilisering af aktørene og et dedikeret lederskab for at få ressourcer og kompetencer til at arbejde frem mod et fælles mål. Et tættere samspil og synergi i program- og udviklingsindsatsen mellem flere politikområder, f.eks.

¹² Gary Gereffi Gary, Fernandez-Stark Karina, Psilos Phil (2011); "Skills for upgrading workforce development and global value chains in developing economies". Duke University, Center on Globalisation, Governance and Global Competitive http://www.cgcc.duke.edu/pdfs/Skills-for-Upgrading-Workforce-Development-and-GVC-in-Developing-Countries_FullBook.pdf

¹³ Jf. LO (2010), "Fremtidens Arbejdsmarked- flere og bedre job".

samtænkning af erhvervs- og regionaludvikling, uddannelse og arbejdsmarkedsindsats, vil være følger heraf.

Vækst og erhvervsudvikling – f.eks. med udgangspunkt i en styrkeposition – vil forudsætte ressourcer, kompetencer mv. fra mange forskellige sider. I den forstand er der internationalt og i stigende omfang fokus på innovation som økosystemer, hvor aktører og indsatsområder er tæt forbundne og samtidig dynamisk kan tilpasse sig og spille sammen afhængigt af den erhvervsmæssige kontekst.

Det offentlige – statslig lovgivning – skaber nogle rammer for udbud af uddannelse, arbejdskraft, kapital eller viden (rådgivning og teknologi), ligesom der kan etableres rammer, som påvirker efterspørgslen gennem f.eks. offentlige udbud, offentlig-private partnerskaber eller markedsreguleringer. Disse forudsætninger bliver oftest udviklet med lidt hensyntagen til, hvordan et mere tværgående samspil kan styrke effekterne og effektiviteten af indsatsene¹⁴. Under ét er der mange ressourcer og kompetencer i en region, som vil kunne bidrage til en fælles strategi for vækst og udvikling, der f.eks. også kan fremme udviklingen af en erhvervsmæssig styrkeposition. Mange institutioner vil imidlertid have egne strategier og mål, som ikke nødvendigvis er sammenfaldende, eller som sigter på at understøtte regional vækst og erhvervsudvikling. Derfor er et dynamisk og fleksibelt samspil mellem videnaktørerne – horisonalt og vertikalt – helt afgørende.

Mange af de regionale og lokale aktører repræsenterer uafhængige eller selvstændige politiske eller økonomiske aktører, som regioner eller kommuner ikke kan styre eller tvinge til at understøtte, og til aktivt at bidrage til at realisere en fælles regional strategi. Regionalt lederskab er fremhævet som en måde at engagere, mobilisere og bringe de regionale ressourcer i spil på¹⁵.

2.2.4 Regionalpolitik – stedet for en politik for det hele (erhvervs)liv

Regionen er ”stedet”, hvor mange politikker implementeres – og tilsammen kan understøtte en regional erhvervsudvikling. Her kan der ske en krydsfeltbefrugtning mellem flere politikområder – til gavn for virksomheder, medarbejdere og borgere – hvis den politiske indsats sammentænkes, og hvis barriererne for samspil herimellem fjernes. Kort og godt skal de politisk-administrative siloer rives ned.

Regionalpolitikken har oprindeligt haft fokus på erhvervsudvikling gennem jobvækst, hvilket repræsenterer en relativ ”smal” tilgang til regional vækst og erhvervsudvikling. Med kommunalreformen blev der åbnet op for et samarbejde mellem mange forskellige aktører (stat, region, kommune, erhvervsinteresser - både på arbejdstager- og arbejdsgiverside – uddannelsesinstitutioner m.fl.). Det betyder, at forskellige synspunkter og ressourcer vinder indpas i udformningen af de erhvervspolitiske strategier. De regionale udviklingsplaner med en bredere tilgang til den regionale udvikling bygger i forskellig grad på prioriteringsprocesser og på en involverende dialog mellem lokale og regionale aktører.

¹⁴ OECD/LEED (2010): “Breaking out of Policy silos”.

¹⁵ Christensen, Peter og Peter Kempinsky (red) (2004): ”Att Mobilisera för regional tillväxt”.

I takt med at den regionale vækst ikke bare er et spørgsmål om arbejdspladser på den korte bane, men om at skabe internationalt konkurrencedygtige arbejdspladser, bliver unikke rammebetingelser, lokale karakteristika, latente styrkepositioner og ressourcer stadig mere afgørende. Det er ikke kun et spørgsmål om adgang til kvalificeret arbejdskraft og viden (videninstitutioner mv.), men også om, at en given lokalisering er attraktiv i forhold til et varieret udbud af:

- Arbejdspladser (for karrieren eller for ægtefællen)
- (Efter-)uddannelses tilbud – herunder internationale skoler
- Sociale tilbud – ikke mindst børnepasning
- Kultur, sport og andre fritidstilbud
- Infrastruktur.

Forudsætningerne for at udvikle en sådan ”breder” regionalpolitik er imidlertid en større grad af eksplicit samspil og koordination mellem flere politikområder og ikke kun politikområder, der er direkte relateret til erhvervsudvikling¹⁶. Eksempelvis ligger der mange interessante perspektiver i at tænke en kommunes løsning af sociale udfordringer tættere sammen med erhvervspolitikken – ofte betegnes dette ”social innovation” (se tekstboks 2.3). Regionerne, men i endnu højere grad kommunerne, har ansvar for at udøve offentlig service inden for en række områder, hvorfor det er nærliggende at åbne (endnu mere) op for, at andre politikområder – i det omfang det er muligt (lovligt) – også bidrager til den regionale vækst og erhvervsudvikling.

Tekstboks 2.3: Social innovation i en dansk sammenhæng

Social innovation handler om at finde nye og bedre løsninger på sociale problemer, som tager udgangspunkt i brugernes behov og ressourcer, og som sker gennem et øget samspil med organisationer og foreninger, private virksomheder og den enkelte borger. I de kommende år står den offentlige sektor i mange lande over for en række udfordringer på det sociale område – herunder flere og mere isolerede ældre, stigende ungdomsarbejdsløshed, fortsatte udfordringer med integration af unge og flere livsstilssygdomme. Samtidig skal der spares på de offentlige budgetter.

Social innovation kan bidrage til, at fremtidens velfærd og sociale service er af høj kvalitet og i endnu større grad end nu differentieres til at tilgodese forskellige behov. Den offentlige sektor er i de fleste tilfælde den eneste mulige garant for offentlig service af høj kvalitet, og sådan vil det blive ved med at være. Men der findes ledige ressourcer i samfundet, som i langt højere grad kunne udnyttes til at øge borgernes livskvalitet uden at tage ansvar og arbejde fra professionelle. Social innovation skal således ses som et supplement til den eksisterende sociale indsats.

EU-kommissionen har netop igangsat et af verdens største projekter inden for social innovation. Projektet, som ledes af Teknologisk Institut, støttes med 18,5 millioner kroner gennem EU's 7. rammeprogram og foregår i et samarbejde med verdens førende aktører på området – bl.a. Young Foundation (UK) og Ruprecht-Karls-Universitet Heidelberg (D). Derudover er der flere hundrede eksperter, netværk og organisationer verden over, som er tilknyttet projektet – bl.a. fra Stanford Center for Social Innovation og Harvard Business School. Hovedfokus i forskningsprojektet er bl.a. ældre og sundhed, unge samt miljø.

Kilde: Teknologisk Institut, 2012.

¹⁶ Henrik Halkier (2011): ”Fra smal til bred regional udvikling?” Erhvervsstyrelsen: <http://www.ebst.dk/tema13/0/72>.

2.3 Smart vækst – nyt design af regionalpolitikken

Tilsammen sætter ovenstående drivkræfter for den regionale udvikling regionalpolitikken over for nye muligheder og nye udfordringer, både hvad angår politikens indhold, organisering og magtfordeling. Ovenstående udviklingsdynamikker har resulteret i internationale diskussioner om, hvordan man kan sammensætte konturerne af en sammenhængende, regional innovations- og vækstpolitik¹⁷. I en dansk regionalpolitisk kontekst betyder det i praksis et fokus på de samlede ressourcer, rutiner og netværk og institutionelle karakteristika, og på hvordan de i ændrede kombinationer og samspil kan udgøre en ressourcebase, som ikke blot kan drive væksten i et snævert økonomisk perspektiv, men samtidig også er en driver for sammenhængskraften for udviklingen.

I praksis betyder det også, at erhvervs- og innovationspolitikken, arbejdsmarkedspolitikken og uddannelsespolitikken ikke kan betragtes som særskilte indsatsområder. Det medfører også, at der er langt flere aktører, som kan udgøre en dynamo for en regionalt forankret innovations- og vækstpolitik end blot ved at se isoleret på universiteterne, de teknologi- og videnintensive virksomheder og den højtuddannede arbejdskraft, som traditionelt bliver anset som vækstmotorer. I både tænkningen og de faktiske politiske indsatser har den regionale vækst- og erhvervs politik således bevæget sig fra en smal til en bred regionalpolitisk tilgang, se tabel 2.1. Men det er dog forskelligt fra land til land, hvor langt man er i denne udvikling.

Tabel 2.1: En ny optik for den regionale erhvervs- og innovationspolitiske indsats

	En smal regionalpolitisk tilgang	En bred regionalpolitisk tilgang
På vej mod et bredere rationale		
Mål	Produktivitet og økonomisk effektivitet	Vækst, beskæftigelse og løsning af store samfundsudfordringer
Rationale for intervention	Rette markedsfejl	Rette systemfejl, et læringsperspektiv
Udvikling af regionale styrkepositioner		
Mission	Omfordeling af midler Regional udligning	Identifikation og understøtning af styrkepositioner Forandringsagentrolle
Fokus	Direkte erhvervsstøtte målrettet bestemte brancher og lokale industrier	Smart vækst og smart specialisering – teknologiske platforme og værdikæder – et tværgående fokus på udviklingsproblemer Styrkepositioner – at ”bygge intelligent med de eksisterende klodser”
Et mere arbejdsmarkeds- og virksomhedsrettet vidensystem		
System	Lineære udviklings- og innovationsprocesser	Iterativt og Interaktivt Bottom-up og top-down-processer Involverende processer
Politikområder	Teknologiformidling Uddannelse/videreuddannelse Forudsætninger for vækst (uddannelse, viden, kapital mv.)	Strategiske platforme, innovation i ecosystemer Fokus på samspil og samspildynamikker
Et mere åbent og samarbejdende system		
Geografisk orientering	Administrative grænser og central styring Den enkelte virksomhed	Funktionelt udgangspunkt, lederskab og mobilisering af ressourcer; lokale netværk, cross border og globale værdikæder

¹⁷ Modellen bygger bl.a. på Shapiro, Hanne (2012): ”Vocational Education for Sustainable growth in a Connected World”; Shapiro, Hanne, Andersen Tine (2012): ”Smart growth through functional specialization - new challenges and opportunities through smart policies”.(For DG EAC) og OECD (2011), ”Regions and Innovation Policy”, ”OECD Reviews of Regional Innovation”, OECD Publishing. Hertil kommer arbejder gennemført for EU-kommissionen og som grundlag for en operationalisering af smart vækst begrebet i en regional kontekst samt Michael Porter i Harvard Business Review januar 2012, som har taget diskussionen om gentænkning af vækstbegrebet så værdiskabelse i snæver forstand kommer i balance med begrebet ”Shared Value”.

	En smal regionalpolitisk tilgang	En bred regionalpolitisk tilgang
		Regionalt udgangspunkt med globalt fokus (glokalisering)
Definition af innovation og innovationsformer	Innovation som udnyttelse af teknologiske muligheder	Bredere forståelse af innovation, der involverer muligheder og drivkræfter bredt i samfundet DUI (erfaringsbaseret innovation) kombineret med STI (teknologidrevet innovation)
Læringskanaler	Udbudsorienteret, industri- og forskningsrelationer	Samspil mellem virksomheder, værdikæder, netværk, offentlig-privat samspil, betydningen af innovationsklima
Større koordination af politikområder		
Organisering af intervention	Fragmenteret interventionslandskab	Policy-koordination – område og niveau
Virkemidler	Opdelt på politik/problemområder	Portefølje af interagerende og koordinerede virkemidler (smart policy mixes)
Strategisk intelligens – bedre grundlag for beslutninger		
Måldefinition	Baseret på eksisterende strukturer Statistik	Problemorienteret Under konstant forandring - ”agile”
Styringsmekanismer	Administrativ og finansiel	Strategisk, målorienteret
Evalueringsfokus	Input-output; additionalitet	Adfærdsændringer og læringskapacitet Evaluering som lærende element – et systemisk perspektiv

Kilde: OECD (2011), “Regions and Innovation Policy”, “OECD Reviews of Regional Innovation”, OECD Publishing og Shapiro, Hanne, Andersen Tine (2012): “Smart growth through functional specialization - new challenges and opportunities through smart policies”. (For DG EAC).

Alt i alt sammenfatter denne udviklingstendens, hvad der i international sammenhæng karakteriseres som ”smart growth”, se tekstboks 2.4. ”Smart vækst gennem intelligent specialisering” er i dag en central inspirationskilde til formulering af regional vækst- og erhvervs politik i mange lande.

Tekstboks 2.4: Smart Growth

”Smart Growth” eller smart vækst og specialisering, som det kaldes på dansk, handler om, at hver enkelt region skal satse på vækst og innovation inden for de områder, hvor regionen har komparative kendte eller latente konkurrencefordele.

Hvis en region har en underskov af virksomheder inden for nogle specifikke teknologifelter, så er der potentiale for at udvikle en styrkeposition. En region kan for eksempel også have en styrkeposition inden for et område – som f.eks. specialiserede fødevarer – som kan danne afsæt for en turismestrategi og for en bredere satsning på hele værdikæden fra jord til bord. På den måde skal en udviklingsstrategi, der er baseret på intelligent specialisering, styrke regionens komparative konkurrencefordele, og den kan dermed også bidrage til job- og virksomhedsskabelse.

Intelligent specialisering er en tankegang, der sammentænker alle de delstrategier, som en region kan have: inden for F&U og innovation, arbejdsmarked, uddannelse, miljø og bæredygtighed mv. Smart vækst og specialisering bygger også på prioritering af ressourcer og involverende processer som basis for prioritering som en modvægt til at kopiere succesfulde regioner uden at forholde sig til faktiske forudsætninger.

Kilde: OECD (2011), “Regions and Innovation Policy”, “OECD Reviews of Regional Innovation”, OECD Publishing og Shapiro, Hanne, Andersen Tine (2012): “Smart growth through functional specialization – new challenges and opportunities through smart policies”. (For DG EAC).

2.4 Smart regional vækst i et krydsfelt mellem to væksttilgange

Virksomhederne er meget forskellige med hensyn til viden og kompetencer¹⁸. Og det er meget forskelligt, hvor gode virksomhederne er til at udvikle og bruge ny viden samt løbende at udvikle deres medarbejders kompetencer. Nogle virksomheder arbejder inden for traditionelle brancher og kan have behov for viden om markedsudvikling og løbende kompetenceopbygning af deres medarbejdere. Andre virksomheder arbejder med nye vækstteknologier og har brug for at differentiere sig på højt specialiseret arbejdskraft og adgang til de nyeste forskningsresultater fra forskningsinstitutioner. Og samtidig kan det have betydning for en virksomheds videnbehov, hvilket stadie i sit livsforløb virksomheden er i – en ny iværksættervirksomhed vil have et andet videnbehov end en stor virksomhed, der allerede har været på markedet i en lang årrække.

Uanset om væksten går igennem flere og mere attraktive job og/eller en mere avanceret og konkurrencedygtig produktion, er det væsentligt, at erhvervs- og innovationssystemer understøtter virksomhedernes forskellige behov for viden¹⁹. Erhvervs- og innovationssystemet i regionerne i Danmark er i dag et stort og vidt forgrenet system med mange aktører. Lige fra de lokale erhvervsråd over de regionale væksthuse til forskerparker, udviklingsparker, innovationsmiljøer, innovationsnetværk, uddannelsesinstitutioner, Godkendte Teknologiske Service Institutioner (GTS) og universiteter. Det er kendetegnende for erhvervs- og innovationssystemet, at det egentlig rummer muligheder for at understøtte virksomhedernes vidensbehov på mange niveauer. Grundlæggende leverer aktørerne i systemet to typer af ydelser for at understøtte vækst og udvikling:

- **Virksomhedsudvikling.** Det består af aktiviteter, der typisk vil understøtte virksomhedsudvikling i form af f.eks. vækststrategier, finansiering, internationalisering, iværksætteri eller generationsskifte. Ydelserne kan være rettet mod enkeltvirksomheder eller kan være organiseret som kollektivydelse, f.eks. i forhold til virksomhedsklynger.
- **Videnudvikling og videnanvendelse.** Det består af aktiviteter, der typisk vil understøtte virksomhedernes viden, opbygning af ledelseskapacitet i forhold til udnyttelse af avanceret viden, teknologianvendelse/udvikling, uddannelse og efteruddannelse.

Disse to ydelsestyper afspejler forskellige måder at ”vækste” på gennem viden. ”Virksomhedsudvikling” har fokus på den praksisbaserede videnanvendelse og virksomhedernes forudsætninger for at efterspørge og anvende viden. Ledelseskulturen og arbejdsorganiseringen danner ramme for læring og idéer hos medarbejdere, ligesom tætte relationer til leverandører/underleverandører og kunder kan være kilder til innovation – i den økonomiske litteratur ofte benævnt **DUI-læringsmåde** (Learning by Doing, Using and Interacting).

”Videnudvikling og videnanvendelse” har fokus på avanceret teknologiudvikling og -anvendelse og gennemgribende innovationer, hvor forskning og samarbejde med uni-

¹⁸ Se f.eks. Peter Maskell (2009) ”Regional udvikling og virksomheders videnbehov”, <http://www.ebst.dk/tema1/0/72>

¹⁹ Jf. LO (2010), ”Fremtidens arbejdsmarked – flere og bedre job”.

versiteter er væsentlige kilder til innovation – i den økonomiske litteratur er denne type læring ofte benævnt **STI-læringsmåde** (Science-Technology-Innovation)²⁰.

I praksis vil virksomhederne ofte udnytte begge viden- og innovationsformer, og de vil i det omfang, de samarbejder med aktører i innovationssystemet, derfor også potentielt samarbejde om begge viden- og innovationsformer. Derfor vil ydelserne ofte supplere og forudsætte hinanden. F.eks. kan nye innovationer være fulgt op af behov for vejledning og rådgivning om organisationsændringer og virksomhedsstrategi. Og samtidig vil indførelse af ny virksomhedsstrategi i virksomhederne ofte indebære overvejelser om innovation, teknologisk fornyelse eller kompetenceløft.

Da det typisk er forskellige aktører i innovationssystemet, som varetager og understøtter de forskellige viden- og innovationsformer, er det derfor helt centralt, at partnerne i innovationssystemet samarbejder horisontalt, vertikalt og fleksibelt i henhold til de specifikke opgaver. I en regional og lokal kontakt vil begge disse to typer af ydelser kunne understøtte vækst og udvikling, men for den regionale vækst- og erhvervs politik er det en udfordring at befinde sig i dette krydsfelt.

En række regionale initiativer i USA under Job Growth Accelerator, se tekstboks 2.5, afspejler dette i selve organiseringen af vidensystemet. Undersøgelser peger på, at de virksomheder – og i sidste instans også det regionalpolitiske niveau – der formår at kombinere både DUI-læringsmåden og STI-læringsmåden, klarer sig bedst i forhold til innovation og fornyelse²¹.

Tekstboks 2.5: Jobs and Innovation Accelerator Challenge

I 2011 igangsatte Obama-administrationen programinitiativet *Jobs and Innovation Accelerator Challenge* med en budgetramme på 37 millioner dollar. Initiativet er baseret på et samarbejde på tværs af en række føderale ressortområder som innovation, beskæftigelse, uddannelse, regional udvikling mm.

Formålet var igennem et åbent udbud at støtte vækst- og innovationspotentialerne i op til 20 regionale netværk og klynger over hele USA baseret på lokale styrkepositioner eller latente styrkepositioner. Vækst, innovation, kompetenceudvikling og jobskabelse er integrerede komponenter i initiativet og er understøttet af det tværsektorielle samarbejde både på føderalt og regionalt niveau.

Projektet bygger på private-offentlige partnerskaber, som sammen har identificeret og begrundet vækst- og jobskabespotentialer baseret på eksisterende data og andre videnkilder. Gennem uddeling af midler i åben konkurrence har projektansøgningerne skullet indeholde klare mål for jobskabelse og skabelse af nye virksomheder samt målsætninger om efteruddannelsesindsatsen inden for prioriterede vækstområder. Samlet set er målsætningen, at initiativet vil føre til 5.000 nye job, fastholdelse af ca. 2.500 job gennem produktivetsforbedringer samt 300 nye virksomheder.

Hvert af de 20 projekter har modtaget omkring 1,8 million dollar og vil bidrage med 13 millioner dollar i medfinansiering. Jobs Accelerator-initiativet har som målsætning, at:

²⁰ Lundvall Bengt Åke (ed) (2010); "National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and interactive learning". Anthem Press.

²¹ Jensen, M. B., Johnson, B., Lorenz, E., & Lundvall, B. (2007). "Forms of Knowledge and Modes of Innovation. Research Policy, 36(5), 680-693".

- Accelerere udvikling og vækst af nye og eksisterende virksomheder inden for prioriterede indsatsområder, der er defineret af lokale aktører baseret på hårde og ”bløde” data.
- Accelerere jobskabelse med fokus på vellønnede job.
- Kommercialisering af forskning.
- Fremme procesinnovation og organisatorisk innovation gennem lederudvikling og support til strategisk udnyttelse af teknologi med fokus på jobskabelse.
- Understøtte netværksdannelse og klyngedannelse med fokus på funktionel specialisering.
- Fremme eksport og internationalt samspil med kunder og leverandører/underleverandører.
- Kompetenceudvikling med fokus på strategiske vækstindsatser – med kobling til den lokale innovations- og erhvervs politik.

Kilde: Teknologisk Institut, 2012.

Ovenstående initiativ viser, at vækstdagsordenen er et bredere politisk anliggende – både på det nationale og det regionale niveau – som fordrer tæt samspil, fælles målsætninger og redskaber til dynamisk implementering og monitorering.

I USA bygger udvælgelsen af delprojekter dels på kvaliteten af de indsendte tilbud, dels på solide økonomiske data og arbejdsmarkedsdata. Når fokus i en regional sammenhæng bliver rettet mod regionale ressourcer og kompetencer, bliver det typisk et spørgsmål rettet mod, om der er regionale latente eller klare erhvervmæssige styrkepositioner²². Det vil ofte fordrer, at lokale ressourcer sammentænkes på nye måder i form af smart specialisering²³, hvor bæredygtighed, vækst og jobskabelse bliver et og samme mål. Den regionale vækst- og erhvervs politik udfoldes imidlertid ikke alene ud fra regionens egne præmisser, men vil tillige være hegnet ind af, hvordan man på nationalt plan tænker den regionale dimension ind i den overordnede vækst- og erhvervs politik.

²² Se afsnit 2.1 for en diskussion af begrebet ”styrkeposition”.

²³ Foray, Dominique; David, Paul A; Hall, Bronwyn (2009); ”Smart Specialisation – The Concept”; Knowledge Economists Policy Brief n° 9. (http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/kfg_policy_brief_no9.pdf).

3 Eksempler på regionale styrkepositioner

Formålet med dette afsnit er at indkredse, hvilke regionale erhvervsmæssige styrkepositioner, der kan identificeres ud fra beskæftigelsesstatistikken og uddannelsesstatistikken.

Kapitlet danner grundlaget for det efterfølgende kapitel 4, der sætter fokus på, i hvilket omfang og hvordan regionalpolitikken understøtter erhvervsmæssige styrkepositioner.

3.1 Kortlægning af erhvervsmæssige styrkepositioner

3.1.1 Samlet overblik over styrkepositioner

Som tidligere nævnt (se kapitel 2) kan en regional styrkeposition forstås ved, at der i en region er en særlig erhvervsmæssig specialisering inden for nogle specifikke brancher.

På baggrund af data fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd om udviklingen i den regionale private beskæftigelse samt et specialiseringsindeks, der bygger på data fra Danmarks Statistik, har vi identificeret styrkepositioner i de fem regioner (opdelt i 11 landsdele) i Danmark (se bilag 1 for en nærmere beskrivelse og præsentation af data)²⁴.

Der tegner sig ved analysen af styrkepositioner en række interessante resultater:

- **Variationer mellem regioner.** Regionerne er meget forskellige med hensyn til styrkepositioner. Hovedstadsområdet adskiller sig med sit fokus på kultur og sundhed sig markant fra de øvrige regioner. Selv mellem de øvrige regioner er der store forskelle. Hvor Region Nordjylland f.eks. har et særligt fokus på landbrugs- og fiskeriproduktion samt byggeområdet (f.eks. betonindustri og teglværker), så har Region Syddanmark et specielt fokus på fødevarerproduktion (f.eks. gartnerier og drikkevarer) og maskinproduktion (f.eks. fremstilling af dele til motorkøretøjer). Det viser, at regionerne alle har forskellige ressourcer og forudsætninger for at skabe vækst og nye job.
- **Variationer inden for en region.** Selv inden for en region kan der være store variationer i styrkepositioner. Eksempelvis i Region Sjælland, hvor Østsjælland har særlig fokus på sundhed og service (f.eks. fremstilling af medicinske instrumenter og finansiel service), mens Vest- og Sydsjælland har særlig fokus på landbrug og miljøområdet (f.eks. vandforsyning og renovation og genbrug).
- **Produktionsstrukturer på tværs af regioner.** Styrkepositionerne er ofte bundet op på større produktionsstrukturer, og disse går ofte på tværs af regioner.

²⁴ Styrkepositionerne er udvalgt på baggrund af en samlet vurdering af, hvilke brancher der beskæftigelsesmæssigt udgør en betydelig andel (over landsgennemsnittet) af en regions økonomi samt hvilke brancher, der i specialiseringsindekset har en særlig høj specialiseringsværdi (ca. over 0,3).

Eksempelvis i Region Syddanmark og Region Midtjylland, hvor der er mange underleverandører inden for maskin- og metalindustrien, der leverer ind til de øvrige industrier, f.eks. transportmiddelindustrien, vindmølleindustrien og møbelindustrien.

- **Beskæftigelsesvækst** inden for nogle områder. Der har i regionerne været beskæftigelsesvækst det seneste årti inden for områder som service, handel, kultur og fritid og offentlig administration. Inden for industrien har der dog været generel beskæftigelsestilbagegang siden 2000.

De regionale styrkepositioner er på baggrund af de statistiske data sammenfattet i tabel 3.1 nedenfor.

Tabel 3.1: Regionernes styrkepositioner

Region	Styrkepositioner (beskæftigelsesandele og specialiseringsindeks ²⁵)	Områder med særlig positiv beskæftigelsesvækst
Region Hovedstaden		
København by	<ul style="list-style-type: none"> • Medicinal industri; sundhedsvæsenet • It- og kommunikationstjenester • Erhvervs- og videnservice • Offentlig administration • Medier; hoteller restaurant; kultur og fritid 	IKT, vidensservice samt offentlig administration
Københavns omegn	<ul style="list-style-type: none"> • Kemisk industri; medicinal industri • Elektronik industri; it- og kommunikationstjenester • Andet: transport; medier, erhvervs- og videnservice; sundhedsvæsenet 	Erhvervs-service og offentlig administration
Nordsjælland	<ul style="list-style-type: none"> • Kemisk industri; medicinal industri • Elektronik industri • It- og kommunikationstjenester, • Erhvervs- og videnservice • Bygge og anlæg 	Kultur og fritid, vidensservice samt offentlig administration
Bornholm	<ul style="list-style-type: none"> • Landbrug, skovbrug og fiskeri; fødevarer mv. • Hoteller og restauranter • Råstofudvinding; plast-, glas- og betonindustri • Andet: vandforsyning og renovation; offentlig administration 	Ejendomshandel og udlejning samt offentlig administration
Region Sjælland		
Østsjælland	<ul style="list-style-type: none"> • Træ- og papirindustri, trykkerier • Kemisk industri; medicinalindustri • Bygge og anlæg • It- og kommunikationstjenester; vidensservice 	Handel- og transport, finansiering samt offentlig administration
Vest- og sydsjælland	<ul style="list-style-type: none"> • Landbrug, skovbrug og fiskeri • Vandforsyning og renovation • Bygge og anlæg 	Ejendomshandel og udlejning, erhvervs-service og offentlig administration
Region Syddanmark		
Fyn	<ul style="list-style-type: none"> • Fødevarer mv. • Metalindustri; maskinindustri; transportmiddelindustri • Møbelindustri mv. 	Ejendomshandel og udlejning, erhvervs-service og offentlig administration
Syddjylland	<ul style="list-style-type: none"> • Landbrug, skovbrug og fiskeri, fødevarer mv. • Råstofudvinding; kemisk industri; plast-, glas- og betonindustri • Metalindustri; maskinindustri; transportmiddelindustri 	Finansiering og forsikring, ejendomshandel og udlejning, erhvervs-service og offentlig administration
Region Midtjylland		
Østjylland	<ul style="list-style-type: none"> • Træ- og papirindustri, trykkerier • Maskinindustri; transportmiddelindustri • Erhvervs- og videnservice • IKT 	Handel og transport, finansiering og forsikring, ejendomshandel og udlejning, erhvervs-service og offentlig administration
Vestjylland	<ul style="list-style-type: none"> • Landbrug, skovbrug og fiskeri 	Ejendomshandel og udlejning,

²⁵ Jf. afsnit 2.1.

Region	Styrkepositioner (beskæftigelsesandele og specialiseringsindeks ²⁵)	Områder med særlig positiv beskæftigelses- vækst
	<ul style="list-style-type: none"> • Råstofudvinding; energiforsyning • Tekstil- og læderindustri; træ- og papirindustri, trykkerier • Metalindustri; maskinindustri; transportmiddelindustri 	erhvervsservice og offentlig administration
Region Nordjylland		
Nordjylland	<ul style="list-style-type: none"> • Landbrug, skovbrug og fiskeri, fødevarer mv. • Råstofudvinding; plast-, glas- og betonindustri • Energiforsyning; vandforsyning og renovation 	Ejendomshandel og udlejning, erhvervsservice og offentlig administration

Kilde: Teknologisk Institut på baggrund af data fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og Danmarks Statistik, 2012.

Et overordnet billede er, at hver region har mange styrkepositioner, der dels kan supplere hinanden, og dels er udtryk for de kompetencemæssige ressourcer, der er i en given region. Ligeledes er et overordnet billede, at hver region har mange styrkepositioner at bygge på, f.eks. ikke alene inden for industri, men også inden for serviceområdet.

Nedenfor er en række eksempler på de styrkepositioner, som vores analyse har identificeret for de forskellige regioner:

Region Hovedstaden – regionen er særligt kendetegnende ved at være ”kultur og sundhedscentrum”. Der er bl.a. følgende styrkepositioner i regionens områder:

- København by: sundhed, service, kultur og turisme
- Københavns omegn: sundhed, service og kommunikation
- Nordsjælland: sundhed, service og kommunikation
- Bornholm: fødevarer, kultur og turisme.

Region Sjælland – regionen er særligt kendetegnende ved at være et sted for ”miljø og energi”. Der er bl.a. følgende styrkepositioner i regionens områder:

- Østsjælland: kommunikation, sundhed og service
- Vest- og sydsjælland: landbrug, skovbrug og fiskeri, miljø og byggeområdet.

Region Syddanmark – regionen er særligt kendetegnende ved at være et sted for ”fødevarer- og maskinproduktion”. Der er bl.a. følgende styrkepositioner i regionens områder:

- Fyn: fødevarer, maskiner og møbler
- Syddanmark: landbrug, skovbrug og fiskeri, fødevarer, miljø og maskiner.

Region Midtjylland – regionen er særligt kendetegnede ved at være et ”industri- og designområde”. Der er bl.a. følgende styrkepositioner i regionens områder:

- Østjylland: maskinindustri, IKT
- Vestjylland: landbrug, skovbrug og fiskeri, miljø, tøj/design og maskiner.

Region Nordjylland – regionen er særligt kendetegnende at være et sted for ”Landbrugsproduktion og byggeområdet”. Der er bl.a. følgende styrkepositioner i regionens områder:

- Nordjylland: landbrug, skovbrug og fiskeri, fødevarer, bygge og miljø.

Det skal understreges, at ovenstående ikke bør opfattes som en egentlig totalkortlægning af styrkepositioner i regionerne – hvilket ikke er opgaven for dette faktnotat.

Derimod har det været hensigten med faktanotatet at tegne så tydelige mønstre som muligt af regionale styrkepositioner med udgangspunkt i det tilgængelige materiale.

En egentlig kortlægning af regionale styrkepositioner er langt mere krævende i forhold til analysedybde og forskellige analysetilgange (jf. definitioner og forståelser af styrkepositioner i afsnit 2.1). Men det er ikke desto mindre det, der bør lægge til grund for en ny og mere effektiv regional (og national) vækst- og erhvervs politik.

En mere omfattende analyse af styrkepositioner vil bl.a. kræve, at man går ned på et mere detaljeret brancheniveau, hvor det f.eks. ville være muligt at belyse fremstillingen af motorer, vindmøller og pumper i Region Midtjylland eller fremstillingen af glaskeramisk industri på Bornholm, som i særlig grad er knyttet til øens turismeindustri. Endvidere ville det være relevant i en mere omfattende analyse af styrkepositioner at belyse virksomhedernes samarbejde med de regionale eller nationale videninstitutioner for at kunne forstå viden-, teknologi- og kompetencebehov samt de rammebetingelser, som skaber vækstvilkårene for erhvervslivet.

3.2 Styrkepositioner hænger sammen med uddannelse og viden

Styrkepositionerne hænger også sammen med arbejdsstyrkens uddannelsesmæssige baggrund, eftersom en styrkeposition også kan være et udtryk for en specialisering inden for forskellige forretningsaktiviteter og jobfunktioner. For at udvikle styrkepositionerne er det afgørende, at uddannelsessystemet evner at levere medarbejdere til arbejdsmarkedet med de kvalifikationer, der efterspørges på arbejdsmarkedet.

3.2.1 Behov for en mangfoldighed af kompetencer

Der er i vores økonomi brug for en arbejdskraft, der samlet dækker en bred vifte af uddannelsesniveauer og retninger, og som understøtter virksomhedernes forskellige behov for viden – det gælder både den erfaringsbaserede viden (dvs. DUI-læringsmåden) og den mere teknologisk og forskningsbaserede viden (dvs. STI-læringsmåden, jf. afsnit 2). Ufaglærte og faglærte besidder i høj grad en erfaringsbaseret viden, som efterspørges af virksomhederne, og som er opnået gennem uddannelse, systematisk arbejdspladslæring og efteruddannelse²⁶.

Nogle virksomheder efterspørger den forskningsbaserede viden, som bæres af personer med en lang videregående uddannelse, og som ofte har netværk ind i forskningsinstitutionerne. Som peget på i kapitel 2, er en væsentlig årsag til vores styrkepositioner, at Danmark har en særlig kombination i vores arbejdsstyrke af dygtige ufaglærte og faglærte samt beskæftigede med en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse – dvs. en særlig kombination af den erfaringsbaserede viden (DUI) og den forskningsbaserede viden (STI).

De forskellige typer af viden afspejler sig også i de forskellige styrkepositioner, der er i regionerne. I hovedstadsområdet er der i høj grad fokus på den forskningsbaserede

²⁶ Se bl.a. faktanotat 1 (Vækst for fremtiden), ”Mennesker, viden og kompetencer” (marts 2012), som bl.a. beskriver den danske arbejdspladskultur og styrkepositioner inden for innovation, medarbejderinddragelse og samarbejde.

viden, og der er tilsvarende i regionen en særlig høj andel af højtuddannede medarbejdere (her er andelen af medarbejdere i den private sektor med en lang videregående uddannelse 15,6 pct. (mod 7,5 pct. generelt) ud af den samlede beskæftigelse, jf. tabel 3.2 nedenfor) og en særlig erhvervsspecialisering inden for højteknologiske sektorer såsom medicinalindustrien og bioteknologi. I regioner, hvor det i høj grad er landbrug eller industribårne styrkepositioner, vil der ofte være fokus på den erfaringsbaserede viden og medarbejdere med kortere uddannelser. Det gælder eksempelvis Region Nordjylland, der er særlig industritung, og hvor der f.eks. er mange faglærte (her er andelen i forhold til den samlede beskæftigelse i den private sektor, der har en faglært uddannelse, på 46,9 pct. (mod 41 pct. generelt), se tabel 3.2 nedenfor.).

3.2.2 Faglærte har betydning for fremtidens vækst

Selvom der er ved at ske et strukturskifte på det danske arbejdsmarked, er der i høj grad fortsat brug for personer, der ikke nødvendigvis har en lang videregående uddannelse. Af alle medarbejderne i den private sektor er 25 pct. ufaglærte, 41 pct. har en faglig uddannelse, og i alle landsdele udgør ufaglærte og faglærte en betydelig del af arbejdsstyrken, se tabel 3.2.

Tabel 3.2: Privat beskæftigede og deres uddannelsesmæssige baggrund fordelt på landsdele, 2010, pct.

	Region Hovedstaden				Region Sjælland		Region Syddanmark		Region Midtjylland		Region Nordjylland	Hele landet
	København by	Københavns omegn	Nordsjælland	Bornholm	Østsjælland	Vest- og Sydsjælland	Fyn	Sydjylland	Østjylland	Vestjylland	Nordjylland	
Ufaglært	20,6	21,9	24,6	31,8	28,5	30,1	27,4	28,7	24,0	29,1	28,5	25,7
Faglært	26,0	36,9	38,0	51,6	44,1	49,1	45,3	47,0	41,1	47,1	46,9	41,0
Gymnasie	17,5	10,8	9,9	5,2	9,5	6,6	9,3	7,3	11,1	7,2	8,5	10,3
KVU	5,9	7,3	6,1	3,9	5,9	4,9	5,9	6,1	7,1	6,2	5,6	6,2
MVU	14,2	11,4	10,7	5,2	7,1	6,2	8,1	7,3	9,5	6,9	6,3	9,2
LVU	15,8	11,7	10,6	2,3	4,9	3,1	4,0	3,6	7,2	3,5	4,1	7,5
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2012): Udvikling i privat beskæftigelse i landsdelene opdelt på uddannelse.
Anm.: Farvelægningen fremhæver områder, der er over gennemsnittet.

Uddannelsernes geografiske fordeling tegner dog et billede af, at de ufaglærte og faglærte er overrepræsenteret uden for hovedstadsområdet og Østjylland, mens det er her, der er en overrepræsentation af beskæftigede med en videregående uddannelse. I områderne uden for de større byer er der således et større umiddelbart behov for ufaglært og faglært arbejdskraft, som især kommer fra virksomheder inden for industrien, bygge og anlæg samt handel og transport²⁷.

Inden for industrien udgør de faglærte eksempelvis knap halvdelen af de beskæftigede i områder som Nordjylland, Sydjylland, Fyn og Vest- og Sydsjælland, jf. tabel 3.3 nedenfor, mens tallet i Hovedstadsområdet ligger på godt 30 pct. inden for transport og handel tegner sig et tilsvarende regionalt billede, jf. tabel 3.4.

²⁷ Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2012): Udvikling i privat beskæftigelse i landsdelene opdelt på uddannelse.

Tabel 3.3: Uddannelsesniveaut inden for industri mv. fordelt på landsdele, 2010, i pct.

	Region Hovedstaden				Region Sjælland		Region Syddanmark		Region Midtjylland		Region Nordjylland	Hele landet
	København by	Københavns omegn	Nordsjælland	Bornholm	Østsjælland	Vest- og Sydsjælland	Fyn	Sydjylland	Østjylland	Vestjylland	Nordjylland	
Ufaglært	20,3	18,1	23,9	33,1	29,1	29,5	28,9	29,6	26,8	30,0	31,8	27,6
Faglært	32,7	31,6	36,1	53,2	43,5	49,5	49,7	46,4	46,5	46,4	49,0	44,6
Gymnasie	10,1	6,0	6,2	3,4	4,7	3,8	4,3	4,6	5,6	5,2	4,7	5,2
KVU	8,0	12,1	8,6	3,6	8,8	7,2	7,1	7,2	7,8	7,1	6,1	7,7
MVU	13,5	13,0	12,2	5,4	7,4	6,7	7,9	8,5	8,8	7,6	5,6	8,7
LVU	15,5	19,2	13,1	1,3	6,5	3,4	2,1	3,6	4,5	3,7	2,8	6,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2012): Udvikling i privat beskæftigelse i landsdelene opdelt på uddannelse.

Tabel 3.4: Uddannelsesniveaut inden for handel og transport fordelt på landsdele, 2010, i pct.

	Region Hovedstaden				Region Sjælland		Region Syddanmark		Region Midtjylland		Region Nordjylland	Hele landet
	København by	Københavns omegn	Nordsjælland	Bornholm	Østsjælland	Vest- og Sydsjælland	Fyn	Sydjylland	Østjylland	Vestjylland	Nordjylland	
Ufaglært	30,7	28,8	31,2	37,2	34,4	36,2	31,5	31,8	28,4	33,1	32,1	31,3
Faglært	28,8	39,2	39,7	49,1	42,6	47,5	43,9	47,6	42,7	47,7	46,0	42,0
Gymnasie	22,7	13,5	13,0	7,3	13,1	9,2	13,6	10,3	15,3	10,1	12,8	13,9
KVU	5,3	6,0	5,4	3,4	4,5	3,3	4,7	4,9	6,0	5,0	4,0	5,1
MVU	7,9	7,6	6,6	2,4	3,8	2,8	4,7	4,0	5,4	3,0	3,6	5,2
LVU	4,5	4,9	4,1	0,6	1,6	0,9	1,6	1,4	2,3	1,1	1,4	2,5
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2012): Udvikling i privat beskæftigelse i landsdelene opdelt på uddannelse.

Umiddelbart vil uddannelsesniveaut i de enkelte landsdele eller regioner være en indikation på, hvilke typer af virksomheds- eller forretningsaktiviteter, der vil tendere til at være placeret i de forskellige landsdele eller regioner. Egentlig varefremstilling findes således i højere grad i det jyske, mens erhvervslivets forskning er koncentreret i hovedstadsområdet. Når den regionale vækst- og erhvervspolitik fokuserer på styrkepositioner, vil kombinationen af branchemæssig specialisering og uddannelsesniveaut være et afsæt for politikudvikling.

Der kan også med rette anlægges en mere dynamisk tilgang. Mange industrivirksomheder satser netop på højt kvalificeret faglært arbejdskraft for at skabe konkurrencekraft. Og ny forskning peger på, at tiden, hvor danske virksomheder af konkurrencehensyn bliver tvunget til udlandet for at få del i billig ufaglært arbejdskraft, kan nærme sig et afgørende skifte.

En ny analyse fra Copenhagen Business School (CBS) peger netop på, at der er markante produktivetsforbedringer, hvis virksomheder i stedet for at outsource deres produktion (f.eks. til Kina) lægger deres fabrikker et sted, hvor medarbejderne kan håndtere den stadig mere komplicerede produktionsteknologi. Danmark er netop kendt for at have en kvalificeret faglært arbejdskraft, der kan håndtere en sådan type produktion. Analysen viser, at skal produktionsvirksomheder gøre brug af avanceret teknologi som f.eks. digitalisering og industrirobotter, så viser det sig, at virksomhederne får mere ud af at placere produktionen i Danmark, hvis man benytter potentialet i de højt kvalificerede faglærte arbejdere²⁸.

Ovenstående analyse viser også, at hvis virksomhederne ikke har det nødvendige uddannelsesniveaut – som minimum faglært uddannelse – så er konsekvenserne af mere automatisering og anvendelse af ny teknologi faktisk negativ. Det indikerer, at det

²⁸ CBS, AIM-projektet (Avanceret automations investeringsmodel), 2012, <http://www.aim-projekt.dk/>.

kræver høje kvalifikationer og uddannelse at indføre og få noget ud af ny teknologi, og de kvalifikationer er mange faglærte i besiddelse af. Men det stiller samtidig krav til, at vi har et godt uddannelsessystem, der formår at bidrage til at opbygge og vedligeholde disse kvalifikationer, så vi løbende kan understøtte vores regionale styrkepositioner.

4 En pejling på regional vækst- og erhvervspolitik

I kapitel 3 er de regionale styrkepositioner identificeret gennem antallet af beskæftigede i forskellige erhverv. For at kunne vurdere i hvilken grad de vækst- og erhvervspolitiske prioriteringer regionalt set understøtter de faktiske styrkepositioner, har vi derfor sammenholdt regionernes og kommunernes erhvervspolitiske strategier med de styrkepositioner, der kan udledes af den statistiske analyse.

I det følgende sættes fokus på, hvordan regionerne og kommunerne tænker regionale styrkepositioner ind i deres strategier og handlingsplaner. Der sættes fokus på hvilke områder det er, kommunerne og regionerne politiske set prioriterer, og hvordan sammenhængen er mellem den regionale og lokale indsats og til de styrkepositioner, man fra nationalt hold har udpeget – her eksemplificeret ved regeringens vækstteams.

4.1 Det regionale niveau – en aktuel pejling

Teknologisk Institut har foretaget en gennemgang af regionernes seneste strategier, handlingsplaner og partnerskabsaftaler (typisk for perioden 2010-2015) som noget af grundlaget for udarbejdelsen af dette faktanotat, jf. tabel 4.1 nedenfor.

Gennemgangen indikerer, at der i regionernes strategiske processer reelt set er tale om på den ene side meget bevidste og evidensbaserede strategiske valg. Og på den anden side valg, der bygger på en italesættelse af særlige strategiske temaer, der vælges på grund af en aktuel politisk dagsorden, som ikke nødvendigvis udspringer af en regions særlige ressourcer og styrkepositioner.

Analysen viser, at der generelt er stor sammenhæng mellem statistiske data for styrkepositioner (målt på baggrund af beskæftigelsesandele og specialiseringsindeks) og de politisk prioriterede områder i regionernes strategier og handlingsplaner. Det resultat er godt i tråd med en evaluering i 2009 af strukturfondsperioden 2007-2012²⁹. Eksempelvis har Region Hovedstaden en særlig bred strategisk fokusering, hvilket også hænger sammen med, at regionen har særlig mange styrkepositioner, både inden for områder som f.eks. sundhed, energi/miljø, turisme og oplevelsesøkonomi. Et andet eksempel er Region Nordjylland, der har styrkepositioner inden for f.eks. fødevarer og byggeområdet, hvilket tilsvarende er afspejlet i regionens strategi og handlingsplan.

Men på en række områder, synes regionernes politiske prioriteringer ikke nødvendigvis at afspejle deres reelle styrkepositioner ud fra et beskæftigelsesmæssigt synspunkt. Eksempelvis synes bygge- og anlægsområdet at være en styrkeposition (set ud fra spe-

²⁹ Erhvervs- og Byggestyrelsen (2009), ”Tema-evaluering vedrørende strukturfondsperioden 2007-2013”. En evaluering peger på, at alle Vækstforaene i udformningen af deres vision tager tydeligt afsæt i de respektive regionale styrkepositioner, som de har identificeret. Endvidere peger evalueringen på, at for alle strategierne er det gældende, at de på en eller anden måde retter et fokus mod et antal erhvervssektorer. Sektorer, som vurderes at være enten karakteristiske for regionen, eller som repræsenterer et særligt potentiale. Samtidig peger evalueringen på, at Vækstforaene og deres sekretariater i vid udstrækning har baseret strategiprocesserne på et til lejligheden udviklet nyt socioøkonomisk vidgrundlag.

cialiseringsindekset) i Region Sjælland, men regionen synes ikke at have et specielt fokus på området i deres erhvervsudviklingsstrategi. Ligeledes synes fødevarerområdet at være en styrkeposition (set ud fra specialiseringsindekset) i Region Syddanmark, men det er ikke i nævneværdig grad reflekteret i deres strategi.

Tabel 4.1: Regionernes styrkepositioner

Styrkepositioner (beskæftigelsesandele og specialiseringsindeks)	Regionernes strategiske fokus
Region Hovedstaden	
<ul style="list-style-type: none"> • Medicinal industri; sundhedsvæsenet • Kemisk industri • IT- og kommunikationstjenester • Erhvervs- og vidensservice • Offentlig administration • Medier; hoteller restaurering; kultur og fritid • Elektronik industri; IT- og kommunikationstjenester • Bygge og anlæg 	<ul style="list-style-type: none"> • Bioteknologi/medicinal • Klima og energi • Det blå Danmark • IKT • Vidensservice • Sundheds- og velfærdsløsninger • Turisme og oplevelsesøkonomi • Fødevarer
Bornholm	
<ul style="list-style-type: none"> • Landbrug, skovbrug og fiskeri; fødevarer mv. • Hoteller og restauranter • Råstofudvinding; plast-, glas- og betonindustri • Andet: Vandforsyning og renovation; offentlig administration 	<ul style="list-style-type: none"> • Fødevarer • Kreative erhverv og design • Klima og energi • Turisme og oplevelsesøkonomi
Region Sjælland	
<ul style="list-style-type: none"> • Landbrug, skovbrug og fiskeri • Træ- og papirindustri, trykkerier • Kemisk industri; Medicinalindustri • Bygge og anlæg • IT- og kommunikationstjenester; vidensservice • Vandforsyning og renovation 	<ul style="list-style-type: none"> • Fødevarer • Bioteknologi/medicinal • Klima og energi • Sundheds- og velfærdsløsninger • Turisme og oplevelsesøkonomi
Region Syddanmark	
<ul style="list-style-type: none"> • Landbrug, skovbrug og fiskeri; Fødevarer mv. • Metalindustri; maskinindustri; transportmiddelindustri • Møbelindustri mv. • Råstofudvinding; kemisk industri; plast-, glas- og betonindustri 	<ul style="list-style-type: none"> • Kreative erhverv og design • Sundheds- og velfærdsløsninger • Turisme og oplevelsesøkonomi Klima og energi
Region Midtjylland	
<ul style="list-style-type: none"> • Landbrug, skovbrug og fiskeri • Træ- og papirindustri, trykkerier • Tekstil- og læderindustri • Råstofudvinding; energiforsyning • Metalindustri; maskinindustri; transportmiddelindustri • Erhvervs- og vidensservice • IKT 	<ul style="list-style-type: none"> • Fødevarer • Bioteknologi/medicinal • Klima og energi • Sundheds- og velfærdsløsninger • Turisme og oplevelsesøkonomi
Region Nordjylland	
<ul style="list-style-type: none"> • Landbrug, skovbrug og fiskeri; Fødevarer mv. • Råstofudvinding; plast-, glas- og betonindustri • Energiforsyning; vandforsyning og renovation 	<ul style="list-style-type: none"> • Fødevarer • Byggeområdet • Klima og energi • Det blå Danmark • Sundheds- og velfærdsløsninger • Turisme og oplevelsesøkonomi • IKT

Kilde: Teknologisk Institut på baggrund af data fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og Danmarks Statistik, 2012.

Man skal naturligvis være varsom med data. Og det skal understreges, at analysen præsenteret oven for er en bestemt måde at se styrkepositioner på. Samtidig skal det understreges, at man skal passe på med ikke af udvikle alt for snævre styrkepositioner, men tage højde for at erhvervslivet er mangfoldigt og dynamisk.

Gennemgang af de regionale strategier og handlingsplaner viser fire forskellige tendenser, når det gælder om at understøtte styrkepositioner i regionerne:

- Nogle områder er alles prioritetsområde – men også et reelt potentiale for mange.
- Der er specifikke prioriteter for de få.
- Spirende, men usikre styrkepositioner.
- Tidligere ”styrkepositioner” er ude, men er stadig relevante for nogen.

Disse tendenser afspejler forskellige regionale strategier og indsatser, og de er nærmere uddybet nedenfor:

4.1.1 Alles prioritetsområde – men også et reelt potentiale for mange

En række områder synes at være prioriteret i alle regioner. Det gælder **miljø, klima og energi**. Ligeledes gælder det **fødevarerområdet** samt **turismeområdet**. Der er tale om brede områder, hvor der alle steder i Danmark reelt er regionale ressourcer at bygge videre på.

Som udgangspunkt kan det give mening for flere regioner i Danmark at prioritere et givet område som styrkeposition. Men ud fra et samfundsperspektiv er det vigtigt, at der findes en relevant arbejdsdeling og koordination mellem de regionale satsninger på en måde, så man udnytter eventuelle synergimuligheder samt undgår overlappende projekter. Hvis de regionale satsninger ikke samtidig understøttes af samspil og en strategisk kapacitet, som går på tværs af regionerne, og hvis der ikke er fokus på komplementaritet i de regionalt udfoldede strategier, vil udviklingsindsatserne let blive diffuse. Dette kan ikke mindst være et problem i forhold til det internationale konkurrenceperspektiv og især i forhold til teknologiske og forskningsmæssige investeringer.

På områder som f.eks. specielt miljø og energi kræver det netop betydelig vidensmæssig og teknologisk styrke, hvis man skal have international slagkraft.

Selvom fokusområderne i vækstforaenes erhvervsudviklingsstrategier ofte er de samme på tværs af regionerne, er der dog stor variation i de indsatser, som vækstforaene ønsker gennemført. I forhold til miljø og klimaområdet vil Bornholms Vækstforum f.eks. udvikle Bornholm til grøn test-ø. Vækstforum for Region Midtjylland vil fokusere på teknologiske frontområder inden for biomasse og vindenergi, mens Vækstforum Nordjylland bl.a. har fokus på bølgeenergi. Syddansk Vækstforum har fokus på at udnytte vækstpotentialet inden for offshore, mekatronik og nye energisystemer. På disse områder, vil det være relevant, hvis der identificeres områder, hvor der er synergimuligheder mellem projekterne, så der kan skabes en større national sammenhængskraft.

På en række områder er der imidlertid også ligheder inden for energi- og miljøområdet. Eksempelvis vil Vækstforum Nordjylland fokusere på at etablere testfaciliteter og støtte til udviklings- og demonstrationsprojekter, som skal bidrage til større uafhængighed af fossile brændstoffer. Også Vækstforum Sjælland satser på udvikling af testfaciliteter inden for biomasse, vind og brintenergi. Det er afgørende, at man ikke investerer på de samme områder, men i stedet skaber en relevant arbejdsdeling og koordination mellem projekterne. På disse områder kan de regionale vækstfora derfor med fordel udveksle viden om indsatser og erfaringer eller igangsætte fælles initiativer på tværs af regionerne.

4.1.2 Specifikke prioriteter for de få

En række områder er særligt specifikke som prioriterede styrkepositioner i nogle regioner. Eksempelvis har man i Region Syddanmark et særligt strategisk fokus på **Design og arkitektur**. Ligeledes har man i Bornholms erhvervsstrategi også fokus på design med afsæt i regionens styrker inden for brugskunst og turisme. På designområde vil regeringen og en række private og regionale parter i foråret 2012 etablere et design- og arkitekturkonsortium med base i Kolding. Konsortiet skal blandt andet koordinere markedsføringen af danske designløsninger og aktiviteter på eksportmarkederne. En væsentlig udfordring på dette område er at sikre sig, at design ikke bare bliver et elitært foretagende, men at det udbredes til et bredt udsnit af virksomheder og indarbejdes i almindelige produkter og ydelser.

Et andet eksempel er **Byggeområdet** i Nordjylland, hvor man har igangsat SmartCityDK-projektet. Et af de vigtigste resultater er det etablerede samarbejde under den erhvervsdrivende fond SmartCityDK, som med udgangspunkt i stærke virksomheder og videninstitutioner har gennemført en række innovations- og forretningsudviklings tiltag for såvel medlemsvirksomheder som andre virksomheder i Nordjylland.

En væsentlig udfordring i forhold til at understøtte meget specifikke regionale styrkepositioner er, at etablere et fleksibelt uddannelses- og innovationssystem, der kan understøtte særlige behov for kompetencer, arbejdskraft og viden, der måtte være på sådanne områder. En regional opgave her er bl.a. at bidrage til at identificere sådanne behov samt understøtte samspil på tværs af institutioner og aktører med relevante initiativer og indsatser.

4.1.3 Spirende – men usikre styrkepositioner

Velfærdsteknologiområdet er et af de områder, som alle regionerne har strategier for, og det kan give god mening i et vækstperspektiv at understøtte sådanne områder, fordi man vurderer, at der er et stort potentielt markedspotentiale. Det velfærdsteknologiske område kan altså være stort på længere sigt – specielt i kraft af de muligheder, der er for, at den offentlige sektor kan blive en innovativ vækstmotor, der understøtter udviklingen af nye velfærdsløsninger³⁰. Meget peger dog på, at velfærdsteknologi er det område, der er inde i en modningsfase, hvor der stadig er et stykke vej, førend man kan tale om et egentligt kommercielt vækstområde. Hvis potentialet skal udnyttes, er der behov for ambitiøse og helhedsorienterede vækststrategier på området, som formår at understøtte et tættere samspil mellem forskellige teknologi- og serviceleverandører som udgangspunkt for en eventuel eksportindsats.

En ny undersøgelse fra Teknologisk Institut fra 2012 har i den forbindelse kortlagt potentialet for vækst og muligheder for nye produktionsjob inden for området³¹. Der vurderes i undersøgelsen at være ca. 1.400-1.500 virksomheder i Danmark, der forhandler eller producerer velfærdsteknologiske produkter. Den samlede omsætning ligger sandsynligvis et sted mellem 40 og 50 mia. kr. To ud af tre virksomheder, der har omsætning fra velfærdsteknologiske produkter, er imidlertid handelsvirksomheder. På

³⁰ LO (2012), ”Vækst og velfærd – Anbefalinger til udvikling af velfærdsinnovation og -teknologi”.

³¹ Teknologisk Institut (2012), ”Metoder til identificering af velfærdsteknologiske virksomheder i Danmark”.

fremstillingssiden dominerer et lille antal virksomheder, mens 350 virksomheder tegner sig for 3-5 procent af omsætningen. Velfærdsteknologien fylder således i dag ikke meget i det danske virksomhedslandskab. Det på trods af, at den offentlige sektor i stigende grad efterspørger teknologier, som kan understøtte nye og smartere arbejdsgange og velfærdsløsninger. Danmark har den teknologiske know-how og har også udviklingstraditioner, som bygger på inddragelse af borgere. Meget peger dog på, at udviklingen i velfærdsteknologi i Danmark fortsat er karakteriseret ved stand-alone teknologier, og der er begrænsede erfaringer med skalaimplementering og -tilpasning, da det danske hjemmemarked er meget lille.

Med stiftelsen af det offentlig-private markedsføringspartnerskab for sundheds- og velfærdsløsninger bliver der dog nu skabt en platform for internationalt at markedsføre danske kompetencer inden for sundheds- og velfærdsløsninger, se tekstboks 4.1. Partnerne i velfærdskonsortiet er COWI, Danske Regioner, DI, Falck, KMD, Region Syddanmark, Systematic samt Fonden til Markedsføring af Danmark, repræsenteret ved Erhvervs- og Vækstministeriet, Udenrigsministeriet samt Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse. Det kan dog undre, at repræsentanter for lønmodtagere og medarbejdere ikke er med. Det er i høj grad medarbejdernes viden, ideer og kompetencer, der er grundlag for udvikling af nye velfærdsløsninger³².

Tekstboks 4.1: Fakta om Sundheds- og Velfærdskonsortiet

Sundheds- og Velfærdskonsortiet har til opgave at:

- Skabe en fælles, slagkraftig fortælling, der samler de mange, men spredte succes historier om danske sundheds- og velfærdsløsninger.
- Understøtte og udvikle projekter, der målrettet placerer Danmark på verdenskortet som et land i den absolutte elite inden for innovative og effektive sundheds- og velfærdsløsninger.
- Fungere som et internationalt udstillingsvindue for initiativer på området.
- Eksponere danske styrker på sundheds- og velfærdsområdet og sikre samarbejde med offentlige og private parter herom.
- Bane vejen for ny eksport og udenlandske investeringer gennem øget internationalt kendskab til danske kompetencer.
- Facilitere kontakter og netværk mellem udenlandske beslutningstagere og danske virksomheder, demonstrationsfaciliteter mm.

Målgrupperne for indsatsen er: Udenlandske beslutningstagere, meningsdannere og resourcepersoner inden for sundheds- og velfærdsområdet (virksomheder, privathospitaler, leverandører, offentlige indkøbere, forskere og branchefolk), international presse og medier.

Indsatsen prioriteres mod: Lande med særligt eksport- og investeringspotentiale i forhold til den nye ”Silver Economy” i OECD-landene og vækstmarkederne i BRIK-landene og eksisterende eksportmarkeder som Sverige, Tyskland, Storbritannien, USA, Canada og Australien.

Kilde: Erhvervs- og Vækstministeriet, 2012.

³² LO (2011), ” Vækst og velfærd – Anbefalinger til udvikling af velfærdsinnovation og -teknologi”.

4.1.4 Tidligere styrkepositioner – men stadig relevante for nogen

En række af regionerne har valgt at fastholde strategiske områder, som tidligere var højprioriterede for alle regioner i deres strategier og handlingsplaner. Her tænkes specielt på **IKT** og **vidensservice**, der er generisk i sin karakter, og som fortsat er en betydelig vækstdriver i flere dele af Danmark.

Region Hovedstaden har en eksplicit strategi for vidensservice, hvilket også er en særlig styrkeposition for regionen. Eksempelvis har Vækstforum Hovedstaden formuleret strategiske prioriteringer vedrørende: Internationalisering af små virksomheder i vidensserviceerhvervet, Service Accelerace (forretningsudvikling i videns- og velfærds-service og kreative erhverv) og Entreprenørskab i partnerskaber mellem uddannelser og erhvervsliv inden for serviceområdet.

I Region Nordjylland har Vækstforum på IKT-området været optaget af at understøtte såkaldt ”BrainsBusiness” i sit arbejde. På erhvervssiden satses på en kombination af forretningsområderne telekommunikation, digitale velfærds løsninger, intelligent transport og logistik, intelligente energisystemer, IT-services og digital oplevelse. Og på forskningsområdet vil man specifikt satse på fire kerne teknologier: Trådløs kommunikation, indlejrede softwaresystemer, dataintensive systemer og HCI-teknologier (Human-Computer-Interaction).

En udfordring i regionalpolitikken bliver i denne sammenhæng at bidrage til langsigtede strategiske satsninger, der stimulerer til langsigtede investeringer i viden og kompetenceopbygning (hos f.eks. virksomhederne) og samarbejdsrelationer og undgå tilfældige skift i strategi. Omvendt kan det også være relevant at erkende, at nogle styrkepositioner med tiden mister sin kraft – som man f.eks. har set det i forhold til skibsværfterne i Danmark. Og her skal man politisk være parat til at skifte strategisk spor og opdyrke nye muligheder, så man ikke unødigt bruger ressourcer – f.eks. gennem erhvervsstøtteordninger – på at støtte lavvækstbrancher.

4.1.5 Sammenhængen til de nationale prioriteringer

Gennemgangen af regionernes strategier og handlingsplaner for erhvervsudvikling peger overordnet på, at regionernes egne vurderinger af styrkepositioner bredt set afspejler de nationale prioriteringer, som de kommer til udtryk igennem regeringens vækstteams (se regeringens vækstteams i tekstboks 4.2 nedenfor).

Som vi har set, er det dog ikke på alle områder, at regionernes politisk prioriterede satsningsområder nødvendigvis er forankret i reelle regionale styrkepositioner. I regeringens nye vækstaftaler med regionerne fremgår det bl.a., at de regionale vækstfora skal bidrage med kortlægning af erhvervsmæssige styrker i regionen inden for deres erhvervsområder samt give eventuelle indspil til, hvad der ses som vækstbarrierer inden for erhvervsområderne. Hvis det skal lykkes, er det dog helt afgørende, at regionerne fortsat styrker deres evidensbaserede strategiske arbejde.

Ikke mindst vil det være væsentligt, at regionerne har bedre redskaber til rådighed i forhold til at forstå og belyse regionale styrkepositioner i relation til de globale værdi-

kæder, som grundlag for en endelig prioritering og udvikling af bæredygtige vækststrategier. Et erhvervsområde kan i et regionalt perspektiv godt have karakter af en latent styrkeposition, men i udgangspunktet alligevel stå svagt i forhold til en mere strategisk positionering i en global værdikæde³³.

Tekstboks 4.2: Regeringens vækstteams

Regeringen har med nedsættelsen af en række vækstteams på udvalgte områder sat retningen for den kommende nationale vækst- og erhvervspolitik. Som en del af den proces kommer regeringens tværministerielle strategi for innovation. Der er fra regeringen langt op til, at nedsatte vækstteams skal udarbejde anbefalinger til regeringen om indsatser, der kan styrke væksten inden for det konkrete erhvervsområde. Samtidig er der lagt op til, at regionerne og regeringen skal samarbejde om indsatsen på udvalgte erhvervsområder, hvor dansk erhvervs- liv har særlige styrker og potentialer.

Der er indtil videre nedsat vækstteams på fem områder:

- Vand, bio & miljøteknologi
- Kreative erhverv og design
- Det Blå Danmark
- Sundheds- og velfærdsløsninger
- Klima og energi.

Der er endvidere foreløbigt planlagt at nedsætte vækstteams på yderligere to områder:

- Fødevarer
- Turisme og anden oplevelsesøkonomi.

Kilde: Erhvervs- og Vækstministeriet, 2012.

4.2 Det kommunale niveau – en aktuel pejling

4.2.1 Større ansvar – men også større forventninger til kommunerne

Kommunernes vækst- og erhvervspolitik er gennem de seneste 10-20 år blevet en mere central del i en samlet regional og national vækstambition og jobskabelse. Der er flere grunde til for den enkelte kommune at føre en aktiv og ambitiøs erhvervspolitik. Erhvervspolitik er dog en frivillig opgave for kommunerne. Det er det enkelte byråd, der suverænt afgør, om kommunen skal have en erhvervsstrategi og erhvervspolitik. Med den nye væksthusaftale – og med den nye kompetence og ansvar, der følger med – er der ikke desto mindre store forventninger til kommunerne³⁴. Der er tale om forventninger på mange planer og fra mange aktører. Staten, regioner, virksomheder og videninstitutioner stiller alle krav til kommunernes engagement i en aktiv vækst- og erhvervspolitik.

³³ Jf. f.eks. Zysman John, Nielsen Niels Chr, Breznitz, Dan, Wong Derek (2007); "Building on the Past, Imagining the Future: Competency Based Growth Strategies in a Global Digital Age" Brie Working Paper # 181 - October 2007 © BRIE og Gary Gereffi Gary, Fernandez-Stark Karina, Psilos Phil (2011); "Skills for upgrading workforce development and global value chains in developing economies". Duke University. Center on Globalisation, Governance and Global Competitiveness http://www.cggc.duke.edu/pdfs/Skills-for-Upgrading-Workforce-Development-and-GVC-in-Developing-Countries_FullBook.pdf

³⁴ Væksthus-aftalen mellem staten og kommunerne betød, at kommunerne fra 2011 overtog et større ansvar for væksthuse, der fremover skal finansieres via bloktilskud og styres af Kommunekontaktrådet i hver enkelt region. Samtidig er væksthuses mission udvidet fra erhvervsservice til erhvervsfremme. Aftalen betød således, at finansieringen af væksthuse blev flyttet fra staten til kommunerne, og at kommunernes styring af væksthuse skal styrke samspelet mellem væksthuse og den lokale erhvervsservice.

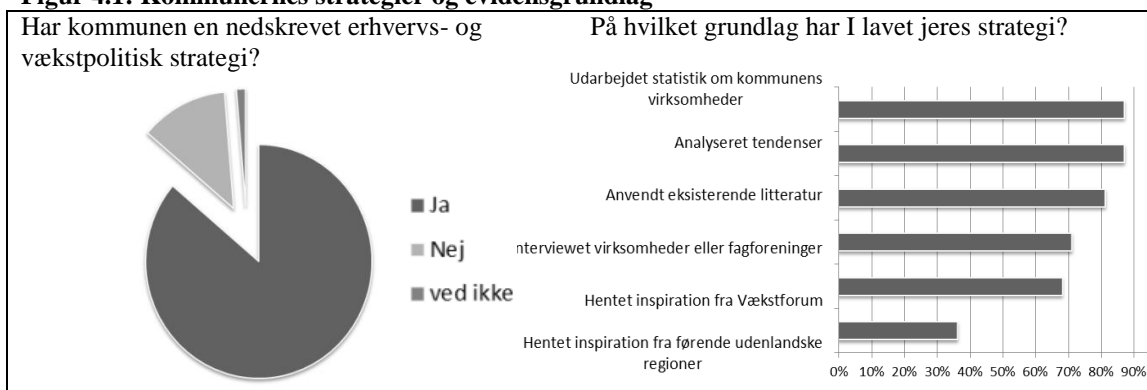
På den ene side er der tydelige forventninger fra virksomhederne om, at de basale erhvervsmæssige serviceydelser fra kommunen skal være i orden. Kommunerne skal arbejde på en hurtigere og smidigere sagsbehandling, f.eks. når det gælder byggetilladelser, miljøtilladelser etc. Og på den anden side skal kommunerne engagere sig aktivt i større regionale projekter – og gøre dette i samspil med regionerne, væksthuse, uddannelsesinstitutioner, virksomheder og andre aktører. De skal også tænke strategisk i forhold til hvilke erhvervsområder, der skal satses på. I sidste ende handler det om, at kommunerne skal være villige til at bruge de ressourcer, der er nødvendige for at skabe udvikling på erhvervsområdet.

Kommunerne spiller altså en væsentlig rolle i den samlede regionale erhvervsudviklingsindsats. Det betyder dog ikke, at kommunale erhvervsudviklingsstrategier kan stå alene. Men derimod betyder det, at kommunerne i deres indsats og strategier skal forholde sig til, hvordan de som kommune bidrager til udviklingen af regionale – og nationale – styrkepositioner (der også gavner dem selv) og samtidig værne om de områder, hvor de måtte have et helt unikt erhverv/kompetenceområde.

4.2.2 Kommunerne har høje strategiske ambitioner

Som konsekvens heraf er det tydeligt at se, at de nye vilkår for kommunerne medfører, at mange kommuner for øjeblikket er i fuld gang med at revurdere og nytænke deres rolle i vækst- og erhvervspolitikken. Man kan sige, at de økonomiske muligheder – og nødvendigheden af lokal erhvervs politik – i stigende grad afspejler sig i de ambitioner, som mange kommuner har med erhvervs politikken. Det viser sig blandt andet i den spørgerunde blandt kommunaldirektørerne, som Teknologisk Institut har gennemført. Her viser tallene, at et flertal af kommunerne har høje ambitioner med deres vækst- og erhvervs politik, se figur 4.1.

Figur 4.1: Kommunernes strategier og evidensgrundlag

Kilde: Teknologisk Institut i samarbejde med Jysk Analyse, 2012.
N=80

Omtrent 86 pct. af de adspurgte kommunaldirektører siger, at deres kommunale forvaltning i dag arbejder med at udvikle og formulere erhvervspolitiske strategier eller politikker. Og flertallet af kommunerne gennemfører analyser og undersøgelser på det erhvervspolitiske område. Det gælder f.eks. udarbejdelse af statistik om kommunens virksomheder, analyse af udviklingstendenser eller analyser på baggrund af litteraturgennemgang. Kun få af kommunerne henter dog inspiration fra førende udenlandske regioner.

Strategierne for kommunernes indsats er imidlertid varierede. En type strategi er den mere innovationsrettede og erfaringsbaserede (dvs. DUI-læringsmåden), der har meget fokus på at understøtte innovation, der i høj grad bygger på medarbejdernes idéer og daglige problemløsning. Sådanne strategier er bl.a. i fokus i en række kommuner i det vestlige Danmark, som har fokus rettet mod traditionelle industrierhverv og de udfordringer, der følger af globaliseringen, f.eks. Ringkøbing-Skjern kommune (se tekstboks 4.2). Målet er at sikre, at erhverv som fødevarer, metal og maskinindustri klarer omstillingen til den globale videnskabsøkonomi ved at satse på bl.a. innovation og ansættelse af ikke alene højtuddannede, men også i høj grad velkvalificerede faglærte medarbejdere. For disse kommuner har erhvervspolitikken afgørende betydning for at fastholde velstandsniveauet for at undgå høj ledighed og for at fastholde veluddannede borgere. Flere kommuner har energi og klima højt på dagsordenen i den lokale erhvervs politik.

En anden type strategier i kommunerne er den teknologiorienterede, hvor forskningen er i højsædet (dvs. STI-læringsmåden). En række kommuner med stærke videninstitutioner satser på at udnytte forskningen til at skabe flere videnbaserede iværksættere og vækstvirksomheder. Aalborg kommune har gennem flere år ført en aktiv klyngepolitik med fokus på Aalborg Universitets styrker inden for bl.a. it, spil og bio & sundhed. Og Lyngby-Taarbæk og Ballerup kommuner er tilsvarende på vej til at udvikle ambitiøse strategier for at udnytte videnbasen på hhv. DTU, Ingeniørhøjskolen i Ballerup og Aalborg Universitets afdeling i Ballerup.

Tekstboks 4.3: Vækstpolitik i Ringkøbing-Skjern kommune

Ringkøbing-Skjern kommune står over for en række strukturelle udfordringer (f.eks. skæv alders- og uddannelsesmæssig sammensætning) på trods af, at kommunen har erhvervsmæssige styrkepositioner inden for traditionelle erhverv (landbrug, jern & metal samt maskinindustri). For at den fremtidige vækst ikke skal gå uden om Ringkøbing-Skjern, har kommunen igangsat et strategisk udviklingsarbejde om udvikling og implementering af en kommunal vækstpolitik. Vækstpolitikken har to hovedben og består af ”den attraktive kommune” og af ”den offensive kommune”.

Den *attraktive* kommune sætter virksomheder og borger i centrum i forhold til den service, kommune leverer. Dvs., at kommunen bringer alle forvaltningsområder i samspil som miljø og teknik, uddannelse mv., for at fremme erhvervsudvikling og vilkårene for den enkelte virksomhed. Som den *offensive* kommune vil kommunen understøtte og facilitere erhvervsudvikling ved at gå ind i nye roller som:

- **Sælger** – kommunen skal være mere, hvor virksomhederne er, og have en stærkere ”radar” over for det, der rører sig uden for kommunen – både nationalt og internationalt.
- **Igangsætter** – kommunen skal gå markant ind, hvor den kan være igangsætter af nye indsatsområder, men den skal også være bevidst om exit-mulighederne.
- **Facilitator** – kommunen skal i højere grad få de lokale aktører (ressourcer) involveret i udviklingsprojekter og andre aktiviteter.
- **Italesætter** – kommunen skal arbejde på at få integreret erhvervslivet yderligere ved at arbejde med forankring af identitet og kommunikation.

Alt i alt er der tale om en tilgang, der går på tværs af traditionelle forvaltningsområder og kommunale arbejdsopgaver med sigte på at gøre en forskel for at skabe vækst.

Kilde: Teknologisk Institut, 2012.

Analysen viser, at kommunerne har stor fokus på industrisektorens vilkår generelt, hvilket ikke er specielle fokusområder på regionalt niveau. På samme måde har kommunerne ikke alene særlig fokus på byggeområdet og landbruget, men også på service-sektoren og den offentlige sektor, som drivkraft for udvikling og vækst. Selvom de regionale strategier dog har betydelig fokus på velfærdsteknologi (der også er rettet mod den offentlige sektor), så kan der stilles spørgsmål ved, hvorvidt der i disse strategier er tilstrækkelig fokus på, hvilken rolle den offentlige sektor i sig selv kan byde ind med i forhold til innovation. En del af udfordringen med den velfærdsteknologiske satsning er, at den nogle gange betragtes som noget de private udelukkende kan finde ud af. Det anerkendes ikke, at den offentlige sektor i sig selv kan have en innovativ kraft og kompetence – der også på en række områder kan bringes i samspil med private virksomheders viden og kompetencer f.eks. gennem social innovation og eGovernment³⁶.

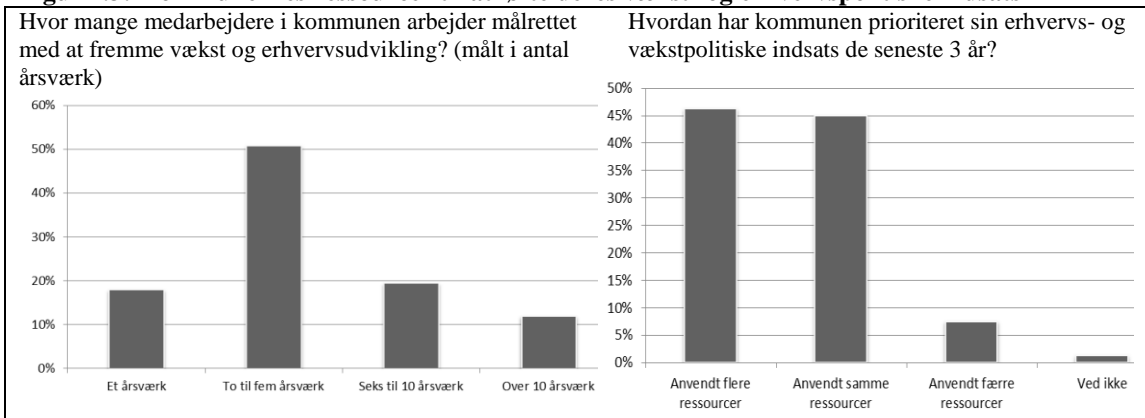
Analysen peger dog også på, at der er flere områder, hvor der er sammenfald mellem de kommunale prioriteringer og de regionale og nationale prioriteringer inden for vækst- og erhvervs politikken. Det gælder f.eks. inden for miljø- og energiområdet, sundheds- og velfærdsteknologi og fødevarer og turisme, hvilket også er de områder, der er særligt centrale i regeringens vækstteams.

4.2.4 Utilstrækkelig kritisk masse i opgaveløsningen

Det er relevant at tage stilling til, hvor stort et erhvervskontor i en kommune minimum bør være for at udbyde erhvervsservice på et tilstrækkeligt højt niveau samtidig med at skulle løfte mere udviklingsorienterede opgaver i relation til vækst og styrkepositioner mv. Gennem Teknologisk Instituts rundspørge blandt kommunaldirektørerne i de danske kommuner er der forsøgt at sætte konkrete tal på kommunernes erhvervskontorer, jf. figur 4.3. Omtrent 20 pct. af kommunerne har et årsværk eller derunder tilknyttet deres erhvervsudviklingsindsats, mens halvdelen af kommunerne har mellem to og fem årsværk. En tredjedel af kommunerne har over fem årsværk tilknyttet deres erhvervsudviklingsindsats.

³⁶ Se blandt andet MEPIN, www.mepin.eu

Figur 4.3: Kommunernes ressourcer til at løfte deres vækst- og erhvervspolitiske indsats

Kilde: Teknologisk Institut i samarbejde med Jysk Analyse, 2012.
N=80

Disse resultater understøttes af en analyse, som Kommunernes Landsforening, Erhvervs- og Byggestyrelsen og Dansk Erhvervsfremme har udarbejdet, og som viser, at der er store forskelle i, hvor meget kommunerne investerer i erhvervspolitik³⁷. Lidt over 30 pct. af kommunerne bruger mindre end 30 kroner pr. indbygger på erhvervspolitik. I den anden ende af skalaen bruger 9 pct. af kommunerne over 180 kroner pr. indbygger. Gennemsnitskommunen bruger 73 kroner pr. indbygger. Den store spredning peger på en vis polarisering i indsatsen. De fleste kommuner bruger enten langt over gennemsnittet eller langt under gennemsnittet.

Hvor mange medarbejdere en kommunes erhvervsafdeling bør have, er vanskeligt at sætte konkrete mål for. Det afhænger naturligvis af de opgaver, der skal løses, og de mål, der sættes med hensyn til bl.a. antallet af vejledte virksomheder og iværksættere. Jo flere iværksættere og virksomheder enheden skal servicere på årsbasis, desto flere medarbejdere kræves. Tidligere analyser har peget på, at der skal et minimum på 3-4 erhvervskonsulenter til for at kunne tilbyde basal erhvervsservice på et højt niveau³⁸. Men skal kommunerne i stigende grad bidrage til at løfte større strategiske opgaver, der skal understøtte regionale og nationale vækstambitioner, vil det være nødvendigt med flere ressourcer og større kritisk masse med hensyn til medarbejdere og kompetencer.

Rundspørgen blandt kommunaldirektørerne peger dog på, at kommunerne allerede er i gang med kapacitetsopbygning inden for det vækst- og erhvervspolitiske område. Halvdelen af kommunerne peger på, at de det seneste tre år har opprioriteret den vækst- og erhvervspolitiske indsats og har anvendt flere ressourcer på området, jf. figur 4.3. Kun under 10 pct. af kommunerne har anvendt færre ressourcer på området.

4.2.5 Kritisk masse gennem tværkommunalt samarbejde

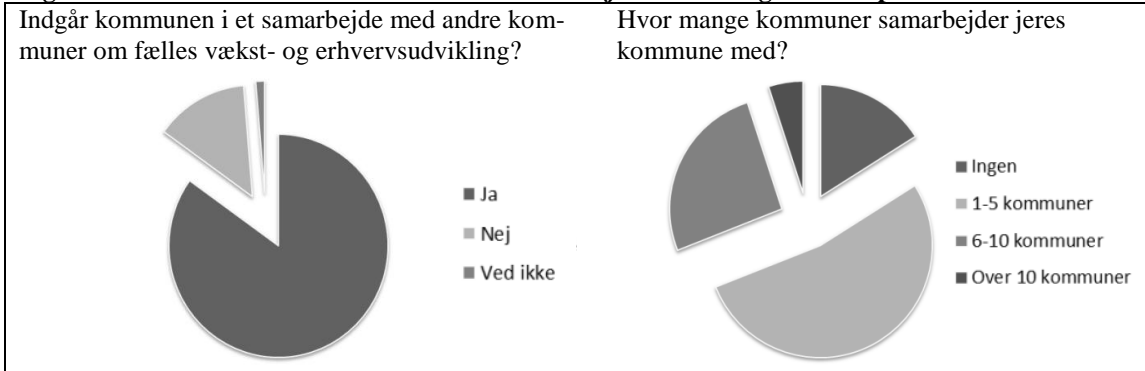
En løsning i forhold til at sikre en større kritisk masse og for at sikre opgaveløsning på områder, hvor der er tværgående udfordringer, er, at kommunerne indgår i tværkom-

³⁷ IRIS Group (2010), "Fremtidens lokale erhvervspolitik og erhvervsservice – mod visionære kommunale erhvervsstrategier og sammenhængende", udarbejdet for Kommunernes Landsforening og Erhvervs- og Byggestyrelsen.

³⁸ IRIS Group (2010), "Fremtidens lokale erhvervspolitik og erhvervsservice – mod visionære kommunale erhvervsstrategier og sammenhængende", udarbejdet for Kommunernes Landsforening og Erhvervs- og Byggestyrelsen.

munale samarbejder om f.eks. fælles vækst- og erhvervsudvikling og fælles erhvervsråd. Flere kommuner har allerede valgt at indgå i tværkommunale samarbejder om erhvervs politikken, jf. figur 4.4 fra rundspørgen hos kommunerne.

Figur 4.4: Kommunernes tværkommunale samarbejde i vækst- og erhvervs politikken

Kilde: Teknologisk Institut i samarbejde med Jysk Analyse, 2012.
N=80

Et eksempel er Erhvervsservice Odense, der har indgået en aftale med to andre fynske kommuner om, at de kan benytte Odenses iværksætteruddannelse og mentorordning. Og en række andre eksempler er de fælleskommunale erhvervsråd, der er etableret for henholdsvis Lolland/Guldborgsund, Herning/Ikast-Brande samt Roskilde/Ringsted/Lejre.

Et overordnet budskab er at der er mange forskellige styrkepositioner i hver region og dermed også i landet som helhed. Der er generelt og som helhed i regionernes erhvervsudviklingsstrategier og handlingsplaner god sammenhæng til de nationale prioriteringer i forhold til styrkepositioner. Men der ligger et udviklingspotentiale i fortsat at dokumentere og fuldt kortlægge de regionale styrkepositioner, hvis man for alvor skal have det rette grundlag for regionale investeringer i vækst og erhvervsudvikling. Det er helt afgørende, at investeringerne på det regionale område – herunder de nationale prioriteringer med en regional dimension – bygger på et solidt og opdateret dokumentations- og vidensgrundlag.

5 Den danske regionalpolitik i et partnerskab

I kapitel 2 viste vi, at smartvækstdagsordenen er et bredere politisk anliggende – både på det nationale og det regionale niveau – som fordrer tæt samspil, fælles målsætninger og redskaber til dynamisk implementering og monitorering. Vi viste blandt andet, at smart vækst- og erhvervspolitik – også på det regionale niveau – er dybt forbundet til den uddannelsespolitiske og arbejdsmarkedspolitiske indsats. Derfor er det helt nødvendigt at sammentænke forskellige politikområder for at skabe en effektiv vækstdynamik.

Når man samlet set ser på de udviklingstiltag, der er igangsat af regionerne hen over de seneste år, er det derfor værd at overveje, i hvor høj grad det er lykkedes at skabe rammer for regional vækst og større synergi mellem den erhvervspolitiske, den uddannelsespolitiske og den arbejdsmarkedspolitiske indsats med konkrete resultater til følge.

I det følgende vil vi tage et overordnet blik på, hvordan samarbejdsarenaen i den regionale vækst- og erhvervspolitik varetages, og hvilke udfordringer og forbedringsmuligheder der er for at udvikle bedre samarbejdsarenaer på tværs af politikområder, regionale forvaltningsniveauer og institutioner.

5.1 Regionernes samarbejde om vækst- og erhvervspolitik

Partnerskabsaftalerne mellem de regionale vækstfora og regeringen, den Regionale Udviklingsplan (RUP) samt den brede interessedeltagelse i de regionale vækstfora er et centralt element i dansk regionalpolitik³⁹. Partnerskabstanken i regionerne giver mulighed for sammentænkning af interessefelter og politikområder på tværs. Det giver mulighed for nye samarbejdsformer, ligesom det har skabt en ny og langsigtet bane for en mere målrettet fælles regional vækst- og beskæftigelsesindsats i årene frem. Men omvendt medfører det også et øget behov for koordination og sammenhæng mellem den regionale og nationale indsats, og det forstærkes af det mangfoldige aktørlandskab, der findes på det regionale område.

En forskningsrapport konkluderer, at de regionale vækstfora alle har udviklet sig hen imod et reelt partnerskab (om f.eks. samarbejde om fælles prioriteringer, vision og mål på tværs af områder og særinteresser), hvilket er sket på trods af de regionale vækstforas forskellige forudsætninger for at danne partnerskab. Det har bidraget til en mere effektiv implementering af den regionale erhvervsfremme i Danmark, fordi de involverede aktører i stigende grad har bidraget til en fælles vision⁴⁰. Men samtidig peger forskningsrapporten også på, at de regionale vækstforas udvikling er på forskellige udviklingsstadier. Det argumenteres i rapporten, at Vækstforum Nordjylland er kom-

³⁹ Ligeledes giver den Regionale Udviklingsplan (RUP) også mulighed for at sammenkoble politikområder, men det er uklart, hvorvidt den reelt er udgangspunkt for den regionale vækst- og erhvervsudviklingspolitik.

⁴⁰ Peter Wilgaard Larsen (2011), ”Partnerskab og regional erhvervsfremme i Danmark”, Ph.d.-afhandling, Institut for Kultur og Globale Studier, Aalborg Universitet.

met betydeligt længere i forhold til de øvrige vækstfora, når det gælder partnerskabs-samarbejde – såsom reelt forpligtende fælles strategiske mål, samarbejde på tværs mv. – hvor det i højere grad handler om fælles visioner og strategier end fordelingspolitik og interessevaretagelse for de enkelte aktører. Der synes således at være et yderligere udviklingspotentialer for den regionale vækst- og erhvervspolitiske indsats og organisering. Forskningsrapporten er imidlertid fra 2011 og dækker de første år af regionernes udvikling⁴¹. Der findes ikke mere offentligt tilgængeligt opdateret viden på overordnet niveau om udviklingen og den job- og vækstmæssige betydning af indretningen og indholdet af regionalpolitikken.

5.2 Samarbejde på tværs af regioner

Der foregår allerede i dag meget samarbejde på tværs af regionerne, f.eks. om opbygning af styrkepositioner, der går på tværs af regionale grænser. I de nye vækstaftaler (de nye partnerskabsaftaler) mellem regeringen og de regionale vækstfora er der bl.a. lagt op til tværregionale indsatser på en række områder. Det gælder f.eks. inden for vind- og energiområdet, der også udpeges som styrkeposition i alle regionerne, og som netop er et område, der har en stærk tværregional karakter. På klima- og energiområdet har regeringen f.eks. lagt op til i dialog med de regionale vækstfora og vindmølleindustrien at belyse, hvordan vi samlet set bedst kan fastholde og udvikle Danmarks position på vindmølleområdet.

På turisme-området, der er et område alle regionerne satser på, er der lagt op til, at de regionale vækstfora inddrages i forbindelse med arbejdet med at formulere en national turismestrategi samt i at udvikle bæredygtig grøn turisme og kulturturisme på grundlag af stedbundne potentialer. På den baggrund er Center for Kystturisme blandt andet blevet etableret i et samarbejde mellem Erhvervs- og Vækstministeriet, Region Midtjylland, Syddanmarks, Sjællands og Nordjyllands vækstfora samt Ringkøbing-Skjern kommune.

Ligeledes har regionerne udbygget samarbejdsrelationerne til de statslige aktører. Det sker bl.a. gennem samarbejdsaftaler, hvor f.eks. de regionale vækstfora indgår samarbejdsaftaler med Rådet for Teknologi og Innovation (RTI) under Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser⁴². Vækstforaene bidrager også med initiativudvikling og medfinansiering i forhold til statslige ordninger som Fornyelsesfonden og udmøntning af Landdistriktsprogrammet.

Danske Regioner har forsøgt at skabe et overblik over det tværregionale samarbejde. Danske Regioner påpeger således i en analyse for 2011, at regionerne driver 37 udviklingsprojekter i fællesskab, som skal bidrage til regional vækst og udvikling i hele Danmark på områder som: klima og energi, sundheds- og velfærdsinnovation og -teknologi, iværksætter og vækstvirksomheder, turisme og oplevelsesøkonomi, kompetenceudvikling samt kapitalformidling⁴³. Men set ud fra det milliardbeløb, der årligt

⁴¹ Afhandlingens empiri blev via semistruktureret interview indsamlet i sommeren 2008 og i det tidlige forår i 2010.

⁴² En udmøntning af RTI's samarbejde med de regionale vækstfora er bl.a. RegLabs analyse af fremtiden for fremstillingserhvervene. Her er alle fem regioner, en række kommuner og RTI sammen om at udforske scenarier og ikke mindst hvilke handlingsmuligheder, der er i den lokale og regionale erhvervspolitik.

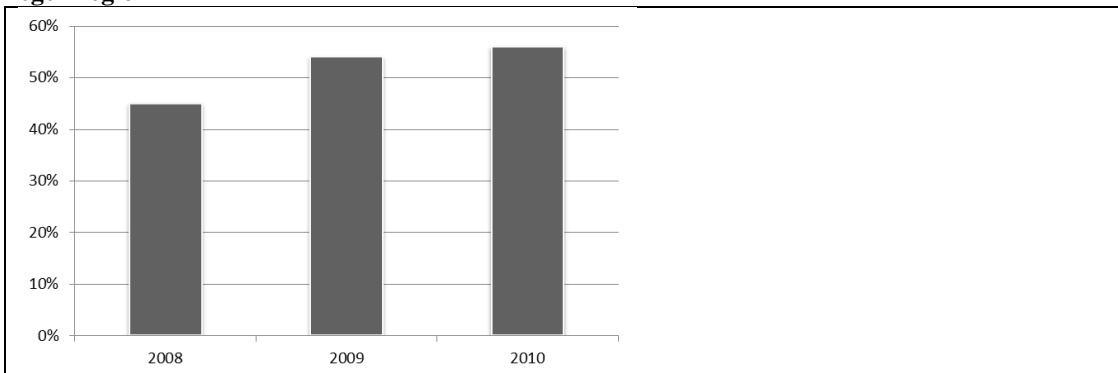
⁴³ Danske Regioner (2011), "Kortlægning af vækstforaenes tværregionale samarbejder", notat.

investeres i regional vækst- og erhvervspolitik, er det relevant at diskutere, om man i de seks vækstfora generelt har fundet den rette balance mellem indsatsen for at stimulere vækst og jobskabelse specifikt i deres egen region – samtidig med, at de sikrer koordination og samspil i den vækstpolitiske indsats med andre regioner.

Meget tyder på, at det tværregionale samarbejde kan styrkes. En evaluering fra den daværende Erhvervs- og Byggestyrelse viser nemlig, at der er en stærk tendens til fokus på egen region⁴⁴. Flertallet af virksomhederne (mellem 80 og 90 pct.), der deltager i et projekt, ligger i den region, som giver støtten. Derved opnås ikke de potentialer og gevinster for vækst, der findes ved at understøtte virksomhedsklynger og styrkepositioner, der går på tværs af en eller flere regioner.

En analyse af de 22 innovationsnetværk, der får tilskud fra Rådet for Teknologi og Innovation, peger på, at virksomhederne, der deltager i disse innovationsnetværk, i stigende grad netop samarbejder tværregionalt⁴⁵, hvilket er sket i takt med de politiske krav om netop samarbejde, se figur 5.1 nedenfor. Det understreger, at styrkepositioner har tværregional karakter, og at der er brug for rammer, der understøtter samarbejde om udvikling, innovation og kompetenceopbygning tværregionalt. I innovationsnetværkene deltager årligt ca. 3.000 virksomheder, og netværkene afspejler forskellige regionale styrkepositioner inden for f.eks. miljø, energi og sundhed.

Figur 5.1: Andelen af virksomheder i innovationsnetværk, der ikke kommer fra netværkenes egen region

Kilde: Forsknings- og Innovationsstyrelsen, 2011.

5.3 Kommunernes samarbejde om vækst- og erhvervspolitik

Det er relevant også at se på kommunernes samarbejde om vækst- og erhvervspolitikken set i lyset af kommunernes stigende rolle på området. Her er det væsentligt at se kommunernes indsats i en regional sammenhæng, hvor kommunernes rolle som vækst- og erhvervspolitiske aktører er tænkt ind i en regional ramme, og hvor kommunerne anvender det regionale (og nationale) erhvervs- og innovationssystem, der er. Kommunerne kan selvfølgelig have samarbejde med mange forskellige aktører, men i den udstrækning det handler om at udvikle regionale styrkepositioner, som ofte går på

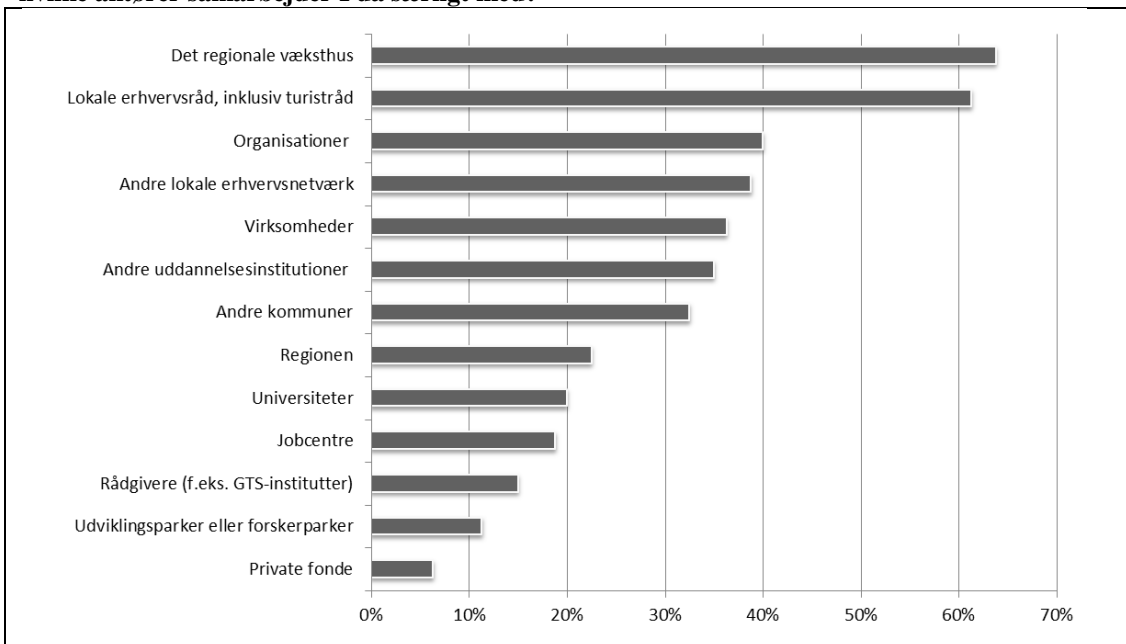
⁴⁴ Erhvervsstyrelsen (2011), "Effektvurdering af strukturindsatsen 2007-13", oplæg for Overvågningsudvalget, Odense 15. november 2011.

⁴⁵ Styrelsen for Forskning og Innovation (2011), "Innovation Network Denmark Performance Accounts 2011".

tværs af kommune grænser, skal kommunernes ageren i høj grad ses i en regional sammenhæng og samarbejde.

Rundspørgeren, som Teknologisk Institut har gennemført blandt landets kommunaldirektører, viser i lyset af ovenstående, at der kan være udviklingspotentialer, når det gælder samarbejde og koordination i forhold til vækst- og erhvervs politikken, jf. figur 5.2. Selvom kommunerne samlet set samarbejder med en bred vifte af aktører og institutioner om kommunernes indsats for at skabe vækst og erhvervsudvikling i kommunen, så er det tydeligt, hvilket også er en vigtig opgave for kommunerne, at det meget er aktørerne i det enstrengede erhvervsservicesystem, som kommunerne samarbejder med, dvs. de regionale Væksthuse, de lokale erhvervsråd mv.

Figur 5.2: I forbindelse med jeres indsats for at skabe vækst og erhvervsudvikling i kommunen, hvilke aktører samarbejder I da særligt med?

Kilde: Teknologisk Institut i samarbejde med Jysk Analyse, 2012.
N=80

Men det er problematisk, at kun lidt over en femtedel af kommunerne peger på regionen (dvs. de regionale erhvervsudviklingskontorer, herunder vækstforasekretariaterne) som samarbejdspartner, idet det er regionen, der er ansvarlige for de regionale erhvervsudviklingsstrategier. Ligeledes spiller jobcentre en mindre rolle i kommunernes vækst- og erhvervs politiske indsats på trods af jobcentrenes nøglerolle som leverandører af ledig arbejdskraft og i forhold til opkvalificering af arbejdskraften imod virksomhedernes kompetencebehov.

Tallene peger på, at få kommuner samarbejder med eksterne konsulenter, som f.eks. GTS-institutter (under 15 pct. af kommunerne). Ligeledes er kommunernes samarbejde med universiteterne også begrænset (ca. 20 pct. af kommunerne), selvom universiteterne de senere år har selvstændige vidensspredningsenheder, så de bedre kan få kontakt til virksomhederne – både nationalt, regionalt og lokalt. F.eks. har Aalborg Universitet som en del af deres vidensspredningsindsats etableret eksterne matchmakere, bl.a. bestående af de lokale erhvervsråd (se tekstboks 5.1 nedenfor).

Budskabet her er dog ikke, at kommunerne som selvstændige enheder fuldt ud skal varetage de mange forskellige vejledningsopgaver og samarbejdskonstellationer, men i høj grad skal sikre, at de virksomheder som de møder, vejledes videre i det regionale erhvervsudviklingssystem – f.eks. til regionale væksthuse, som har kontakter ud til GTS, universiteter og andre videnleverandører.

Tekstboks 5.1: Aalborg Universitet og de Eksterne Matchmakere (f.eks. de lokale erhvervsråd)

På Aalborg Universitet har man siden 2008 arbejdet med en model, hvor der rundt om i de nordjyske kommuner har været tilkøbt eksterne matchmakere for at gøre vejen til Aalborg Universitet kortere for de nordjyske SMV'er. I mange kommuner er opgaven som ekstern matchmaker varetaget af personer i erhvervscentrene/erhvervsrådene.

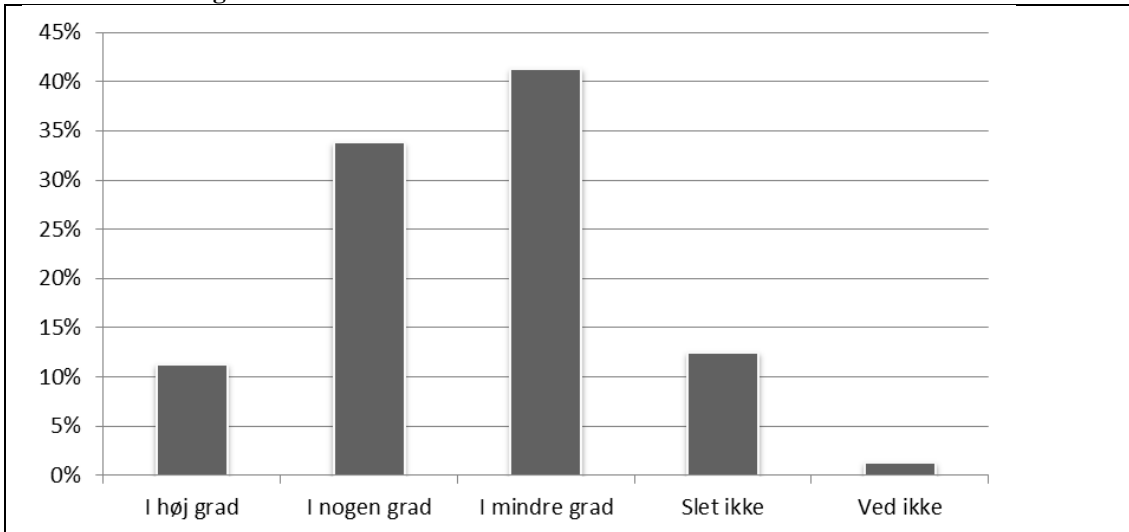
Det er netop erhvervscentrene/erhvervsrådene, der er valgt, da de har den tætte kontakt til virksomhederne i deres lokalområde. Det er den eksterne matchmakers opgave at hjælpe universitetet med at synliggøre de samarbejdsmuligheder, virksomhederne har med Aalborg Universitet. På den måde når universitetet længere ud og opnår større kontakt med de små og mellemstore virksomheder, der ligger ude i lokalområderne. Den eksterne matchmaker er ikke lønnet på nogen måde og kan bruge disse samarbejdsmuligheder med universitetet som en del af den rådgivningspakke, som han/hun kører rundt med til virksomhederne.

Man kan blive ekstern matchmaker ved at deltage på den årlige matchmaking-konference, hvor eksterne matchmakere uddannes i de samarbejdsmuligheder, der er med universitetet, og på hvilken måde de forskellige muligheder kan anvendes. Det er således det enkelte erhvervscenter/erhvervsråd, der bestemmer, hvem de vil uddanne til dette samarbejde.

Kilde: Aalborg Universitet, 2012.

Ser vi på det tværkommunale samarbejde, ligger der også her potentialer for at styrke koordination og sammenhæng i vækst- og erhvervspolitikken. Omkring hver tiende af kommunerne i Teknologisk Instituts spørgerunde har en høj grad af samarbejde med aktører uden for regionen om vækst- og erhvervsudvikling, jf. figur 5.3. Over halvdelen af kommunerne peger på, at de i mindre grad eller slet ikke samarbejder med aktører uden for regionen om vækst- og erhvervsudviklingen. Da styrkepositioner i stigende grad er tværregionale og ikke mindst tværkommunale, ligger der en udfordring for kommunerne i at forholde sig til, hvordan deres indsats understøtter sådanne tværregionale og tværkommunale områder. Det er i høj grad en regional/vækstfora opgave at sikre, at der sker et tværregionalt arbejde, som selvfølgelig skal understøttes af kommunernes ageren.

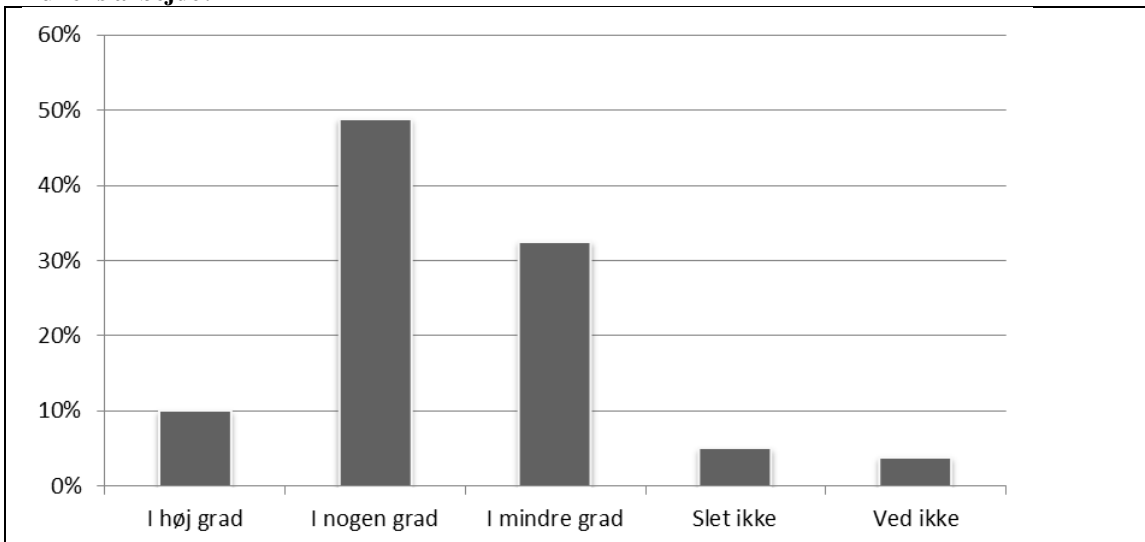
Figur 5.3: I hvilken grad samarbejder kommunen med aktører uden for regionen om vækst- og erhvervsudvikling?

Kilde: Teknologisk Institut i samarbejde med Jysk Analyse, 2012.
N=80

Samtidig viser Teknologisk Instituts rundspørge blandt kommunerne, at kun hver tiende af kommunerne i høj grad har været styret af Vækstforums erhvervsudviklingsstrategier i deres erhvervspolitiske arbejde, se figur 5.4. Halvdelen af kommunerne vurderer, at de i nogen grad har været styret af Vækstforums erhvervsudviklingsstrategier.

Figur 5.4: I hvilken grad har Vækstforums erhvervsudviklingsstrategi været styrende for kommunens arbejde?

Kilde: Teknologisk Institut i samarbejde med Jysk Analyse, 2012.
N=80

Det betyder altså, at over en tredjedel af kommunerne i mindre grad eller slet ikke har taget højde for de regionale vækstforas erhvervsudviklingsstrategier i deres vækst- og erhvervspolitiske prioriteringer. Den kommunale indsats skal i høj grad ses i en regional kontekst, når der er tale om at udvikle og understøtte reelle regionale styrkepositioner, som går på tværs af kommunegrænser. Derfor er det problematisk, at så forholdsvis mange kommuner ikke samarbejder med regioner eller skaber sammenhæng til

vækstforas erhvervsudviklingsstrategier. Det er nødvendigt, at kommunerne på et vist niveau understøtter de regionale prioriteringer, og at deres indsats har en national betydning i forhold til vækst og beskæftigelse. Ellers bliver indsatsen let for spredt og diffus med begrænsede væksteffekter.

6 Effektivurderinger og erhvervsstøtteordninger

Danmark investerer betydelige beløb i den regionale vækst- og erhvervsudvikling. Den regionale vækst- og erhvervspolitiske indsats finansieres i perioden 2007-2013 med i alt 3,6 mia. kr. fra EU's strukturfonde (Regionalfonden og Socialfonden). Hertil kommer medfinansiering fra stat, regioner, kommuner og offentlige institutioner med 1,5 mia. kr. og medfinansiering fra private virksomheder med godt 0,9 mia. kr. En del af medfinansieringen kommer fra de regionale udviklingsmidler, der indstilles af vækstforum. I 2011 har regionerne i deres budgetter afsat i alt godt 550 mio. kr. i regionale udviklingsmidler⁴⁶.

Ligeledes bruger vi betydelige beløb på erhvervsstøtte. Erhvervsstøtten er en vigtig rammebetingelse for mange virksomheder i Danmark, og den går til områder som f.eks. innovation og regional udvikling. Dermed er erhvervsstøtten relevant i forhold til en diskussion af, hvordan man fremmer regionale styrkepositioner.

I dette afsnit ser på, hvad vi ved om effekten og indsatsen inden for den regionale vækst- og erhvervsudvikling og om erhvervsstøtten i Danmark set i relation til ønsket om øget vækst og jobskabelse.

6.1 Behov for en samlet erfaringsopsamling

Når nu vi investerer betydelige milliardbeløb årligt i den regionale vækst- og erhvervsudviklingsindsats, så det er helt afgørende, at vi løbende får mulighed for at vurdere, om erhvervsfremmesystemet fungerer effektivt, og om vi får noget ud af indsatsen – f.eks. om vi får understøttet de styrkepositioner, der skaber job og vækst. Det er derfor vigtigt med løbende og relevante evalueringer og effektmålinger af indsatsen.

Set i det lys er det problematisk, at den igangværende evaluering af kommunalreformen primært ser på opgavefordelingen i erhvervsudviklingsindsatsen, herunder de regionale vækstforas indsats, udgifter til administration, regionale udviklingsplaner samt kommunernes virksomhedsrettede sagsbehandling. Men der sættes ikke fokus på de samlede effekter af reformen i forhold til erhvervsudvikling, vækst mv.

Både regionerne og Erhvervs- og Vækstministeriet har imidlertid gennemført evalueringer af forskellige delelementer i regionale indsatser. Der har været tale om forskellige typer af evalueringer (evalueringer af processer og eventuelle effektmålinger) og evalueringer på forskellige niveauer, dvs. evalueringer af større indsatsområder (systemevalueringer), af aktører (f.eks. de regionale væksthuse) og af egentlige programmer (f.eks. Fornyelsesfonden eller særlige regionale iværksætterindsatser).

Tabel 6.1 nedenfor viser et eksempel på centrale evalueringer på erhvervsudviklingsområdet. Kendetegnende for evalueringerne er imidlertid, at de i helt overvejende grad

⁴⁶ Regeringen (maj 2011), "Regionalpolitisk vækstredogørelse 2011", det nuværende Erhvervs- og Vækstministerium.

er gennemført inden for projekternes egne præmisser og rammer. Det betyder, at der kun i meget begrænset omfang sker en systematisk opsamling og formidling af de indhøstede erfaringer til andre virksomheder og mulighederne for på tværs at vurdere, hvilke metoder, der virker bedst, svækkes. Hermed risikerer nye projekter i alt for høj grad at starte forfra, og mulighederne for at skalere og overføre projekter svækkes.

Der er også gennemført en lang række evalueringer og effektmålinger inden for forsknings- og innovationssystemet, f.eks. af innovationsnetværk, GTS-institutter, ErhvervsPhd-ordningen mv.⁴⁷. Udfordringen er imidlertid, at der ikke findes en samlet viden om betydningen af indsatserne for hele det regionale område på tværs af uddannelse, forskning, innovation og arbejdsmarked. De effektmålinger eller evalueringer, der findes, er gennemført inden for hvert sit isolerede område, f.eks. enten innovationsområdet eller enten erhvervsudviklingsområdet.

Tabel 6.1: Eksempler på evalueringer på regionalt niveau

Evalueringer	Resultater og effekt
Systemevalueringer	
<p>Evaluering af kommunalreformen og den nuværende arbejdsdeling mellem kommuner, regioner og stat.</p> <p>Dette omfatter blandt andet regionernes opgave vedrørende regional udvikling, herunder den regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling. Forventes afsluttet primo 2013. Økonomi- og Indenrigsministeriet</p>	<p>Der sættes som led i evalueringen fokus på opgavefordelingen i erhvervsudviklingsindsatsen, evaluering af de regionale vækstforas indsats, udgifter til administration, regionale udviklingsplaner samt evaluering af kommunernes virksomhedsrettede sagsbehandling.</p>
<p>Temaevaluering vedrørende strukturfondsperioden 2007- 2013.</p> <p>Gennemført i 2009. Fokus på: ”sammenhængen mellem strukturfondsindsatsen og de regionale erhvervsudviklingsstrategiers prioriteter og fokus” og ”innovationsindsatsen”. Erhvervs- og Byggestyrelsen</p>	<p>Evalueringen konkluderer, at der er en stærk sammenhæng mellem strukturfondsprogrammerne og de regionale erhvervsudviklingsstrategier.</p>
<p>Strategisk evaluering vedrørende Struktur-fondsperioden 2007-2013</p> <p>Gennemført i 2011. Målet med den strategiske evaluering er at understøtte programgennemførelsen og styrke udmøntningen af programmerne i den konkrete indsats. Fokus på: Programforudsætningerne, den hidtidige programgennemførelse, resultater og effekter, implementering af programmerne og sammenhængen med andre EU-programmer.</p>	<p>Evalueringen har overordnet vist, at programmerne er kommet godt i gang, og at forventningerne til resultaterne i mange tilfælde overstiger de opstillede resultatmål. Samlet set er antallet af afsluttede projekter få, hvilket afspejles i det meget begrænsede antal realiserede mål. For både Socialfonden og Regionalfonden viser de høje forventninger, at der er gode muligheder for, at de fleste af målene for indsatsområderne nås.</p>
Aktørevalueringer	
<p>Evaluering af udviklingsparker</p> <p>Formålet med evalueringen var at undersøge den værdiskabelse, som virksomhederne oplever ved at være bosiddende i en udviklingspark. Evalueringen blev gennemført i 2009.</p>	<p>Undersøgelsen bekræfter helt overordnet, at de danske udviklingsparker er en god ramme for ambitiøse iværksættere. Sammenlignet med erhvervslivet generelt er der flere vækstvirksomheder i de danske udviklingsparker end i det øvrige erhvervsliv.</p>

⁴⁷ Se Forsknings- og Innovationsstyrelsen (2012) ”Central Innovation Manual on Excellent Econometric Impact Analyses of Innovation Policy (CIM)”.

<p>Evaluering af Væksthuse</p> <p>Gennemført i 2009. Evaluering af de fem regionale væksthuse som opfølgning på strukturen.</p>	<p>Den overordnede konklusion var, at væksthuse som konstruktion er hensigtsmæssig og kan løfte den stillede opgave. Evalueringen anbefalede, at væksthuse videreføres, og at strukturen udbygges med afsæt i huse og de nu høstede erfaringer.</p>
<p>Programevalueringer</p>	
<p>Evalueringen af Fornylsesfonden</p> <p>Gennemgang af de 80 innovations- og markedsmodningsprojekter samt 11 omstillingsprojekter, som Fornylsesfonden støttede i 2010 og 2011. Fokus på de barrierer virksomheder oplever i innovationsprojekter samt beregning af den samfundsmæssige effekt.</p>	<p>Evalueringen viste, at der er et højt samfundsmæssigt afkast af fondens støtte. En krone i støtte til virksomhederne via fonden kan give et samfundsmæssigt afkast på 5-10 kroner. Vurderingen var bl.a., at hvis blot 10-20 procent af de 80 projekter inden for velfærd eller grønne løsninger opnår den forventede succes, vil gevinsten på de offentlige finanser være en 5-10-dobling af de investerede offentlige midler på blot fem år.</p>
<p>State of the art effektmåling af Nordjysk Iværksætter Netværk</p> <p>Analyse gennemført af AKF, Anvendt Kommunal Forskning, for Erhvervs- og Byggestyrelsen.</p>	<p>Iværksætterne skaber flere job, større omsætning og har større chance for at overleve med deres nye virksomheder, når de har fået rådgivning. Bl.a. har iværksætterne 15 pct. større chance for at overleve med deres nye virksomheder, når de har fået rådgivning.</p>

Kilde: Teknologisk Institut, 2012.

6.2 Erhvervsstøtte og vækstprioriteringer

For at understøtte de politiske vækstprioriteringer – både nationale og regionale – og for at udvikle de danske styrkepositioner er det afgørende, at vi har et effektivt system af erhvervsstøtteordninger. Hvert år bruges et betydeligt milliardbeløb rettet mod dansk erhvervsliv i form af en bred vifte af erhvervsstøtteordninger. Disse ordninger støtter erhvervslivet enten direkte gennem finansloven eller mere indirekte gennem skattesystemet. Erhvervs- og Vækstministeriet udarbejder årligt en statistisk opgørelse af erhvervsstøtten. Den samlede erhvervsstøtte var i 2011 opgjort til 20 mia. kr., hvoraf knap 8 mia. kr. er ordninger på finansloven, og 12 mia. kr. vedrører erhvervsstøtte gennem skattesystemet⁴⁸.

Erhvervsstøtteordningerne er gennem de seneste 10-15 år blevet omlagt og reduceret⁴⁹. I en tid med offentlige besparelser er det samfundsmæssigt fornuftigt, at man fortsætter denne revision af erhvervsstøtteordningerne, og at man løbende og systematisk overvejer, hvordan erhvervsstøtteordningerne bedst kan understøtte de områder i dansk erhvervsliv, hvor vækstpotentialet og jobskabelsen er størst. I LO's analyse "Fremtidens arbejdsmarked – flere og bedre job" fra 2010 peges eksempelvis på, at mange ordninger har kørt gennem de seneste 15 år, uden at der er sket en løbende vurdering af det hensigtsmæssige i ordningen, og uden at der er stillet krav til dokumenteret effekt⁵⁰. Samtidig peges der på, at mange af støtteordningerne er tilfældige eller er historisk betingede. På den baggrund kan man stille spørgsmål ved, i hvilken grad erhvervsstøtten rent faktisk formår at fremme vækst og erhvervsmæssig omstilling, f.eks. ved at understøtte styrkepositioner.

⁴⁸ Erhvervs- og vækstministeriet (2011), "Erhvervsstøtte", Notat, 2011.

⁴⁹ Eksempelvis er den mere traditionelle erhvervsstøtte i form af direkte tilskud blevet reduceret eller helt nedlagt og finansloven for 2009 rummer for perioden 2010-2015 en årlig reduktion på 450 mio. kr.

⁵⁰ Se LO (2010), "Fremtidens arbejdsmarked – flere og bedre job".

6.2.1 Svag sammenhæng mellem vækstprioritering og støtteordninger

Teknologisk Institut har i forbindelse med LO's projekt om "Regionale styrkepositioner" gennemgået alle erhvervsstøtteordningerne i forhold til at belyse, hvilke erhvervsordningerne primært retter sig imod, se bilag 3. Der er dog ikke tale om, at vi har gennemført en totalanalyse af alle erhvervsstøtteordningerne, men vi har gennemført en generel gennemgang på baggrund af Erhvervs- og Vækstministeriets seneste opgørelse af erhvervsstøtten.

Man kan opdele erhvervsstøtteordningerne i sektorrettede ordninger (dvs. bestemte ordninger, der er rettet mod særlige sektorer) og generelle ordninger. Gennemgangen viser, at en tredjedel af midlerne til erhvervsstøtteordningerne (både finanslovsfinansierede og skattebaserede ordninger) udgøres af sektorrettede ordninger. Antalsmæssigt udgør denne type af ordninger lidt under halvdelen af alle erhvervsstøtteordninger.

De sektorrettede ordninger er interessante i denne sammenhæng, fordi det kan være et direkte virkemiddel til at understøtte styrkepositioner og særlige erhvervsområder med et vækstpotentiale. Gennemgangen af ordningerne viser, at de sektorrettede ordninger typisk retter sig mod landbrug, transportområdet (f.eks. taxier), kultur og fritid samt kraftvarmeværker – områder der typisk ikke er fokus på i de vækst- og erhvervspolitiske indsatser. Omvendt er det tydeligt, at flere af de politisk prioriterede vækstområder ikke i særlig grad er mål for de mere sektorrettede erhvervsstøtteordninger. Det gælder f.eks. biotekområdet samt det velfærdsteknologiske område. Meget peger på altså på, at der kan være et mismatch mellem erhvervsstøtten på den ene side og de faktiske politiske prioriteringer (både nationalt/ regionalt og lokalt) på den anden side, se figur 6.1 nedenfor.

Figur 6.1: Eksempler på områder med offentlige støtteordninger og høj politisk prioritering

Politisk prioritering i forhold til styrkepositioner			
		Lav	Høj
Modtager af sektorrettet erhvervsstøtte	Høj	Landbrug Transport Medie	Miljø Turisme Kreativ/design
	Lav	IKT Videnservice	Velfærdsteknologi Vand, biotek

Kilde: Teknologisk Institut, 2012.

Det skal dog understreges, at en række af de sektorer, der politisk set peges på som vækstsektorer (f.eks. bioteknologi og velfærdsteknologi), kan få (og får) midler gennem andre kanaler, nemlig de mere generelle ordninger som f.eks. innovationsordningerne under Rådet for Teknologi og Innovation samt Højteknologifondens bevillinger. I Danmark er der imidlertid ikke tradition for at gennemføre strategiske satsninger, der er målrettet bestemte sektorer, ved brug af generelle forsknings- og innovationsordninger.

Overordnet synes dele af erhvervsstøtten at være ude af trit med de aktuelle strategiske erhvervspolitiske dagsordner og de udviklingsdynamikker, der kendetegner "smart vækst". Meget af erhvervsstøtten går i stedet til brancher, såsom landbrug, færger, me-

diestøtte, taxier, hvor det er uklart, hvorvidt der er samfundsøkonomiske hensyn såsom innovation, langsigtet vækst og beskæftigelse.

Selvom en del af erhvervsstøtteordningerne er blevet evalueret, så er der også mange af ordningerne, der eksisterer i dag, der ikke bliver evalueret systematisk i forhold til hverken effekt og hensigt – specielt viften af mindre ordninger. Ligeledes kan det (på basis af erfaringer indtil videre) være svært at slippe af med ordninger, når de først er indført.

Ugebrevet A4 har analyseret erhvervsstøtteordningerne og peger på yderligere udfordringer på området. En analyse peger på, at det ikke er vækstvirksomheder, som får støtten, samt hvilke virksomheder der får mest støtte. Analysen viser, at kun hver fjerde erhvervsstøttekrone går til virksomheder, der er blevet etableret inden for de seneste 10 år, mens vækstvirksomheder fik under en procent⁵¹. Inden for landbrugsområdet er der alene 16 fonde, der årligt uddeler mere end 500 millioner skattekrone til det danske landbrug. Her viser det sig, at mindst tre ud af fire støttekrone går til landbrugets egne foreninger, institutioner og rådgivningscentre⁵².

En tredje analyse viser, at en stor del af støttemodtagerne falder uden for de politiske målsætninger, der er for erhvervsstøtten. De brancher, der samlet set modtager mest erhvervsstøtte, er nemlig foreninger, lokale blade og kulturlivet, der i 2009 modtog 15,5 procent af den støtte⁵³. Der er en stor del af det, der i dag kaldes erhvervsstøtte, der tjener sociale, kulturelle, regionale og demokratiske formål. Det er stadig vigtigt at støtte disse formål, men det er nødvendigt med et eftersyn af erhvervsstøtten og definere ordningerne ud fra de reelle mål, de har (f.eks. økonomiske mål, sociale mål, kulturelle mål mv.).

6.2.2 Mange små og få meget store støtteordninger

Den samlede erhvervsstøtte – både fra finansloven og skatteordninger – er stærkt koncentreret på få ordninger, se figur 6.2 nedenfor. Alene otte ordninger tegner sig for halvdelen af den samlede erhvervsstøtte, mens 10 pct. af den samlede erhvervsstøtte bliver fordelt gennem godt 104 ordninger ud af i alt 137 ordninger.

Man kan diskutere, om det er samfundsøkonomisk fornuftigt at have så mange ”små cigarkasser” af uigennemsigtige støtteordninger. Ofte er der betydelige administrationsomkostninger (f.eks. i forhold til ansøgninger, direkte administration og effektmålinger/evalueringer) for det offentlige (men også for brugerne af ordningerne) forbundet til ordningerne. Samtidig skal ordningerne have en vis tyngde og kritisk masse, hvis de for alvor skal kunne understøtte vækst og beskæftigelse i samfundet.

For at afklare en erhvervsstøtteordnings værdi, er det ud fra en samfundsøkonomisk betragtning vigtigt løbende at tydeliggøre en ordnings mål – er der tale om et egentligt vækstmål eller et bredere samfundsmål, f.eks. udviklingsstøtte til en region. Ligeledes er det vigtigt løbende at evaluere ordningerne – det gælder både de store og de mange

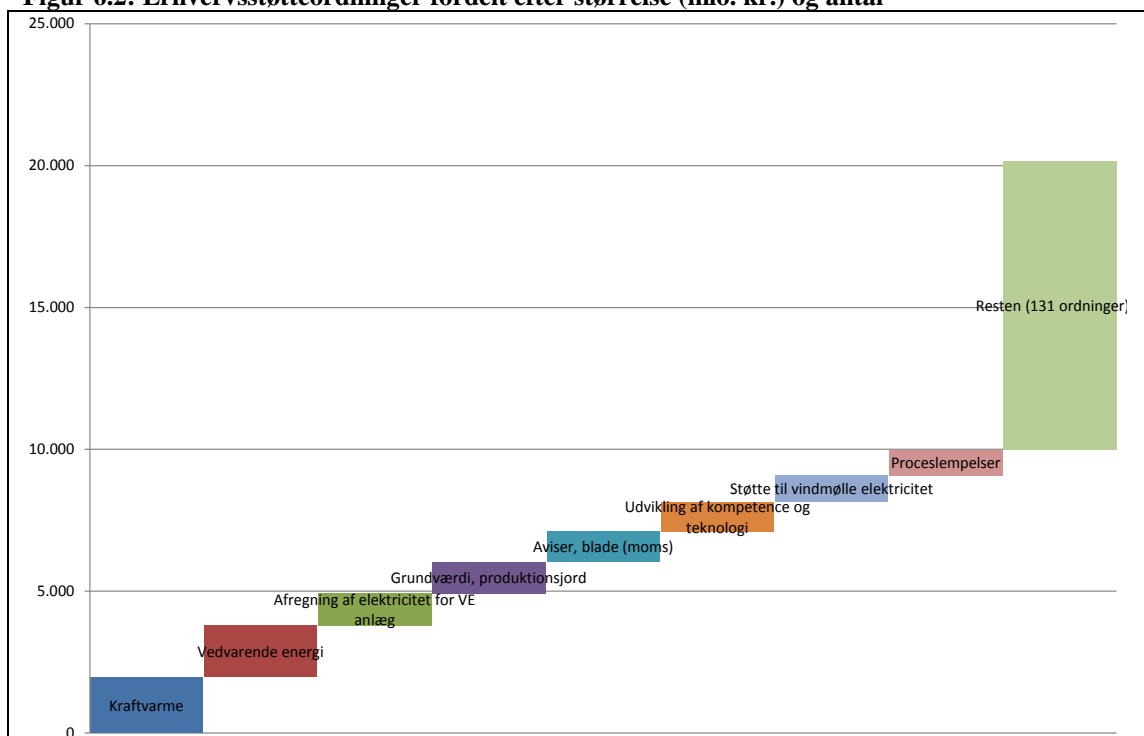
⁵¹ Ugebrevet A4, artikel om ”Danmarks vækstlag går glip af erhvervsstøtte”, nr. 42 | 06.12 - 12.12.2010.

⁵² Ugebrevet A4, artikel om ”Landbruget tildeler sig selv en halv milliard skattekrone”, nr. 03 | 24.01 - 30.01.2011.

⁵³ Ugebrevet A4, artikel om ”Milliardstor erhvervsstøtte går uden om erhvervslivet”, nr. 41 | 29.11 - 05.12.2010.

mindre ordninger – samt overveje, om der kan være samfundsøkonomiske fordele i at tænke nogle ordninger sammen på områder, hvor det er relevant.

Figur 6.2: Erhvervsstøtteordninger fordelt efter størrelse (mio. kr.) og antal

Kilde: Teknologisk Institut på baggrund af Erhvervsministeriet (2011): Erhvervsstøtte, Notat.

7 Udfordringer for den regionale vækst- og erhvervs- politik

Den regionale udvikling er også underlagt en række stærke udviklingstendenser som globalisering og øget urbanisering, hvilket giver anledning til regionale forskelle, som påkalder sig opmærksomhed om, at alle har ordentlige levevilkår og udviklingsmuligheder. Den samfunds- og erhvervsøkonomiske udvikling peger tillige på, at regionernes egen ressourcer og erhvervsmæssige styrke er et afgørende grundlag for den specifikke vækst og udvikling i den enkelte region.

I dette lys har den regionale vækst- og erhvervs politik i de senere år gennemgået en række omstillinger – bl.a. afstedkommet af Kommunalreformen – som har betydet en ny organisatorisk tilrettelæggelse af den regionale vækst- og erhvervs politik.

Ud fra den indsigt og viden, som er sammenfattet i dette notat, er formålet med dette afsluttende afsnit at pege på udfordringer eller dilemmaer for den regionale vækst- og erhvervs politik. Vi vil sætte fokus på fire udfordringer eller dilemmaer:

- Øget vækst og beskæftigelse uden fælles ansvar og mål
- Høje ambitioner – men en begrænset kritisk masse
- Samspillet mellem politikområderne er for svagt
- Strategiske regionale mål uden stærke virkemidler og læring.

Disse er beskrevet nærmere nedenfor:

7.1 Øget vækst og beskæftigelse uden fælles ansvar og mål?

”Smart vækst” (”Smart Growth”) har skabt en øget erkendelse af, at regioner kan spille en helt særlig og større rolle for regional vækst og udvikling. ”Smart vækst” er en nyt internationalt koncept, der skal tilrettelægge vækst- og udviklingsstrategier gennem sammentænkning af flere politik- og indsatsområder med fokus på:

- Udvikling af regionale styrkepositioner.
- Et mere arbejdsmarkeds- og virksomhedsrettet system.
- Et mere åbent og samarbejdende regionalsystem.
- Større koordination af politikområder.
- Strategisk intelligens i form af forståelse af udviklingsdynamikker og læringsprocesser som grundlag for beslutninger.

Regionale vækst- og erhvervsudviklingsstrategier har hentet inspiration herfra. Organiseringen af den regionale vækst- og erhvervs politik har således gennemgået et betydeligt hamskifte. Både når det gælder styring og organisering, og når det gælder antallet af involverede aktører og samspillet mellem dem. Men et effektivt regionalt politisk system, der er baseret på partnerskaber, hvor nationale, regionale og lokale interesser

går sammen om fælles strategiske og ambitiøse mål for vækst og jobskabelse med udgangspunkt i regionale styrkepositioner, kan fortsat udvikles med inspiration i bl.a. internationale erfaringer.

7.1.1 Et større regionalt lederskab

Under ét er der mange ressourcer og kompetencer i en region, som vil kunne bidrage til en fælles strategi for vækst og udvikling f.eks. gennem erhvervsmæssige styrkepositioner. Mange institutioner og regionale aktører vil imidlertid have egne strategier og mål, som ikke nødvendigvis er sammenfaldende eller sigter på at understøtte regional vækst og erhvervsudvikling. Derfor er et dynamisk og fleksibelt samspil mellem aktørerne – både horisontalt og vertikalt – helt afgørende. Hvis de regionale ressourcer skal udnyttes i et vækstperspektiv og til at understøtte styrkepositioner, er det afgørende, at kommuner og regioner har tilstrækkelige redskaber til at få aktørerne til at understøtte og aktivt bidrage til realiseringen af en fælles regional strategi.

Regionalt lederskab er en måde at engagere, mobilisere og bringe de regionale ressourcer i spil på. Og spørgsmålet er, om vi er nået så langt i den danske regionale model, at man kan tale om noget sådant. OECD peger her på, at flere lande har et politisk højt prioriteret regionalt råd (eller flere råd), der har kompetencer og slagkraft til at sikre øget regional koordination og en fælles strategisk indsats⁵⁴. I Sverige har man statsligt forankrede regionale råd, der skal sikre koordination mellem national og regional politik på forskellige politikområder, herunder erhvervsudvikling og vækst. Og i Norge har man betydelige forskningsmidler, der kan prioriteres og udmøntes regionalt, hvilket betyder, at forskningen i højere grad rettes mod regionale og lokale behov på tværs af erhvervsudvikling, kompetenceudvikling, innovation og forskning.

7.1.2 Manglende fokus i erhvervsstøtten

Gennem EU's strukturfonde (Regionalfonden og Socialfonden) er den regionale vækst- og erhvervs politik i perioden 2007-2013 finansieret med i alt 3,6 mia. kr. Udover strukturfondsmidlerne bruges hvert år 20 mia. kr. til erhvervsstøtte. I den måde erhvervsstøtteordningerne bruges på, kan der ud fra et regionalt perspektiv peges på, at midlerne i for ringe grad bliver brugt til strategisk at understøtte regionale styrkepositioner og i for stor grad på områder, der ikke bidrager til langsigtet vækst og beskæftigelse. En stor del af erhvervsstøtten går til områder, der ikke nødvendigvis er vækstskabende eller politisk prioriterede vækstområder og styrkepositioner, der kendetegner "smart vækst". Med "smart vækst" menes en regionalpolitisk strategisk bevidsthed, hvor man ud fra konkrete vækst- og jobskabelsesmål skaber prioriteringer på tværs af politikområder (f.eks. erhvervsudvikling, innovation, kompetenceopbygning, arbejdsmarked mv.).

7.2 Høje ambitioner – men en begrænset kritisk masse

Høje ambitioner om vækst- og erhvervs politikken i regionerne og kommunerne skal nødvendigvis følges op af ressourcer og enheder, der kan løfte opgaven. I regionerne

⁵⁴ OECD (2011), "Regions and Innovation Policy", OECD Reviews of Regional Innovation, OECD Publishing.

er der særlige afdelinger for erhvervsudvikling og administration af de regionale vækstfora. Men mange kommuner er små og har kapacitetsudfordringer med både at varetage erhvervs- og iværksætterservice, der er deres basale opgave, og med at imødekomme de øgede muligheder, som kommunerne har for at arbejde med en fremadrettet og vækstskabende erhvervs- og vækstpolitik.

Det kræver med andre ord en nødvendig kritisk masse i kommunernes erhvervsenheder, hvis kommunerne for alvor skal bidrage til at understøtte de regionale styrkepositioner og skabe vækst.

Det er derfor relevant, at evalueringen af kommunalreformen også ser på udgifter til administration i både kommuner og regioner for at vurdere om midlerne, der anvendes på administration på regionale udviklingsområde – herunder primært administration af erhvervsudviklingsområdet eller virksomhedsrettet sagsbehandling – samlet set kan anvendes mere effektivt.

7.3 Samspillet mellem politikområderne er for svagt

Vækst kræver involvering af mange typer af kompetencer og forskellige innovationsformer – både den erfaringsbaserede (DUI-læringsmåden) og den teknologi- og forskningsbaserede (STI-læringsmåden). Det gælder specielt i Danmark, hvor vi har en særlig model for innovation, der både involverer medarbejdere (dygtige faglærte og højtuddannede), en fleksibel organisation og en flad ledelsesstruktur. Af den grund er en vækst- og erhvervs politik – også på det regionale niveau – dybt forbundet med den uddannelsespolitiske og arbejdsmarkedspolitiske indsats. Og derfor er det helt nødvendigt at sammentænke forskellige politikområder for at skabe en effektiv vækstdynamik.

7.3.1 Samarbejde på tværs af områder

Partnerskabstanken – som netop giver mulighed for sammentænkning på tværs af politikområder – er et centralt element i dansk regionalpolitik. I flere og flere lande integreres deres politikområder regionalt for i højere grad at skabe rammerne for vækst og beskæftigelse gennem en målrettet indsats for at understøtte regionale styrkepositioner. Endelig pegede temaevalueringen fra 2009⁵⁵ af den regionale indsats på, at de kommende regionale erhvervsudviklingsstrategier i højere grad skulle integrere beskæftigelsesindsatser med de traditionelle vækstdrivere: Innovation, kompetencer og teknologi.

Set i dette lys kan partnerskabstanken i Danmark varetages bedre, end tilfældet er i dag. Der er store muligheder for at udvikle bedre samarbejdsarenaer på tværs af politikområder (f.eks. erhvervsudvikling, uddannelse og arbejdsmarked), regionale niveauer og institutioner.

En højere grad af samspil mellem innovation, beskæftigelse og uddannelse kunne på regionalt plan f.eks. realiseres gennem et tættere samarbejde med de regionale vækstfora, De Regionale Beskæftigelsesråd og på uddannelsesområdet, f.eks. med VEU-

⁵⁵ Erhvervs- og Byggestyrelsen (2009), ”Tema-evaluering vedrørende strukturfondsperioden 2007-2013”.

centre, hvor målet eksempelvis kunne være at sætte ind med en mere effektiv og målrettet beskæftigelsesindsats rettet mod fremtidens erhvervsområder.

7.3.2 Samarbejde på tværs af regioner

Ligesom der kan være behov for samarbejde inden for en region, kan der også være behov for øget samarbejde på tværs af regioner. Fokuseres der udelukkende på aktiviteter inden for regionen, vil en række potentialer for udvikling gå tabt, fordi styrkepositioner og produktionsstrukturer ofte går på tværs af regionale og nationale grænser. Samtidig viser gennemgangen, at koordinationen imellem de forskellige vækstfora ikke er stærk nok. Der er for stor risiko for overlap og dobbeltarbejde i vækstforaenes indsatser. Temaevalueringen fra 2009 påpegede også, at samarbejder på tværs af regionsgrænser allerede foregår, men udviklingen af specifikke sektorer synes at kunne styrkes med en øget grad af samarbejde på tværs.

Siden da har regionerne udbygget samarbejdsrelationerne uden for regionen. Det sker bl.a. gennem årlige partnerskabsaftaler mellem regeringen og de regionale vækstfora, ligesom vækstforaene indgår samarbejdsaftaler med Rådet for Teknologi og Innovation under Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser. Vækstforaene bidrager også med initiativudvikling og medfinansiering i forhold til statslige ordninger som Fornyelsesfonden og udmøntning af Landdistriktsprogrammet.

Flere regioner i Danmark prioriterer et givet område som styrkeposition, men hvis det ikke samtidig understøttes af samspil, som går på tværs af regionerne, vil udviklingsindsatserne let blive diffuse, ligesom der ikke opbygges en tilstrækkelig strategisk kapacitet. Dette vil ikke mindst være et problem i forhold til det internationale konkurrenceperspektiv og især i forhold til STI-indsatsen. Styrkepositioners tværregionale karakter understreges også af, at der i vækstaftalerne (de nye partnerskabsaftaler) mellem regeringen og de regionale vækstfora er lagt op til tværregionale indsatser. På klima- og energiområdet har regeringen f.eks. lagt op til dialog med de regionale vækstfora og vindmølleindustrien for at belyse, hvordan vi samlet set bedst kan fastholde og udvikle Danmarks position på vindmølleområdet.

Her er det også afgørende, at kommunerne støtter op om de regionale styrkepositioner. Analysen har vist, at på trods af, at kommunerne har høje ambitioner i forhold til erhvervsudvikling, så har de et utilstrækkeligt samspil med regionen på området.

7.3.3 Samarbejde mellem institutioner

Et bedre samarbejde mellem lokale og regionale institutioner er ikke alene af stor betydning for, at den basale erhvervsservice udføres på et højt niveau. Det har også betydning for, om kommunerne og regionerne aktivt kan få dem med i et samarbejde, der bidrager til at skabe gode rammer for institutionernes samarbejde og implementering af fælles udviklingsprojekter. Det gælder f.eks. de lokale arbejdspladser, erhvervsskoler/erhvervsakademier, erhvervsråd og videninstitutioner.

Der er givetvis brug for løbende at tænke i stærke samarbejdsstrukturer og -kulturer, hvis man skal overkomme de forskellige nationale incitamentsstrukturer og regelværk,

som de forskellige institutioner er underlagt under forskellige ministerressort. Som det er nu, er der en underliggende risiko for, at der ikke sker et tilstrækkeligt samarbejde mellem institutionerne.

7.4 Strategiske regionale mål uden stærke virkemidler og læring

Et betydeligt milliardbeløb bliver årligt investeret i den regionale vækst- og erhvervsudviklingsindsats. Det er derfor ikke uden betydning løbende at vurdere, om erhvervsfremmesystemet fungerer effektivt, og om der kommer noget ud af indsatsen – f.eks. om indsatsen understøtter de regionale styrkepositioner og derved skaber job og vækst.

Der har allerede været gennemført forskellige evalueringer af den regionale indsats – men evalueringerne har typisk taget fat i enkelte delelementer (f.eks. større indsatsområder, konkrete programmer eller aktører). Der har endnu ikke været gennemført en samlet metaevaluering af den samlede regionalpolitiske indsats og indsatsens betydning for vækst og jobskabelse.

Skal den danske regionalpolitiske indsats ind i et nyt spor, hvor fokus er på vækst og jobskabelse gennem fælles regionale ambitioner, strategier og virkemidler og indsats, der går på tværs af politikområder, regionale aktører og institutioner, så vil lærende evalueringer og effektmålinger være et værktøj til at skabe et nyt og bedre grundlag for udvikling af regionalpolitikken.

Analysen har vist, at der er områder i regionernes strategiske prioriteringer, der ikke nødvendigvis tager afsæt i faktisk viden, data og analyser om styrkepositioner. For at sikre, at man er træfsikre i de regionale investeringer inden for vækst- og erhvervsudvikling og for at understøtte de regionale styrkepositioner optimalt, er det nødvendigt med det rette videngrundlag for de politiske prioriteringer. Det er derfor væsentligt, at regionerne styrker deres evne til at identificere og udpege egne styrkepositioner. Det vil samtidig kunne understøtte regeringens ønske om – i de nye vækstpartnerskaber – at regionerne fortsat skal bidrage med kortlægning af deres erhvervsmæssige styrker som led i regeringens nationale vækststrategi.

7.4.1 Evalueres op mod ambitiøse tværgående vækstrelaterede mål

En tværgående erfaringsopsamling i forhold til afsluttede, igangværende og kommende projekter, der modtager offentlig støtte i regionalt eller statsligt regi, kan sikre en langt mere systematisk vurdering af, hvad der virker og ikke virker, op mod ambitiøse regionale og nationale strategier/målsætninger for vækst og opbygning af styrkepositioner.

Mange projekter – herunder projekter finansieret af regionalfondene – får dermed karakter af ad hoc-interventioner med begrænsede målbare effekter på det mellemlange sigte. En langt bedre systematik i, hvordan generisk viden fra de mange projekter opsamles, er en helt afgørende forudsætning for at kunne lære og sikre skalering⁵⁶.

⁵⁶ Se f.eks. OECD/CERI (2009); "Working Out Change - Systemic Innovation in Vocational Education and Training"; http://www.oecd-ilibrary.org/education/working-out-change_9789264075924-en.

Der er dog kun i begrænset omfang udviklet indikatorer som udgangspunkt for evalueringerne af indsatterne med en direkte kobling til indikatorer som drivere af vækst – såsom produktivitetsforbedringer, produkt-procesinnovationer, øget internationaliseringsgrad mv. Det betyder, at vi ikke kommer dybt nok i en forståelse af, hvad der – på tværs af politikområder – virker og ikke virker i den regionale indsats for at understøtte regionale og lokale styrkepositioner. Hvordan får vi skabt avanceret produktion i lokalområder, der kan konkurrere på globale vilkår, hvor vi både bruger ressourcerne fra højt specialiserede faglærte og højtuddannede? Og hvordan får vi skabt høj værdi og øget internationalisering ved i højre grad at integrere service i produktion mv.?

7.4.2 Evaluering på tværs af områder

Ligeledes er det kendetegnende ved evalueringerne på det regionale område, at de i særlig grad har et ensidigt fokus på erhvervsservicesystemet og i begrænset omfang har et holistisk fokus på vækst- og vækstdrivere regionalt i spændet mellem virksomhedsudvikling og videnudvikling og videnanvendelse. Dermed mistes en helhedsvurdering af, hvordan den fremtidige vækstpolitiske indsats bedst indrettes i balancen mellem ”supply side policies” – såsom uddannelse/efteruddannelse, tech trans, iværksætterstøtte mv. – og ”demand side policies” – såsom opbygning af ledelseskapacitet med henblik på at styrke forudsætningerne for at efterspørge og anvende mere avanceret viden, hvilket dybest set handler om konkurrencestrategi. Og som kan fremmes gennem standardisering, professionalisering af ledelse, organisationsudvikling med strategisk anvendelse af IKT og gennem internationaliseringsfremme.

Denne form for indsatter bygger på en øget viden om, at oplevet konkurrenceintensitet har betydning for innovationsadfærd. Derfor handler det også om at skabe en dynamisk balance mellem DUI-læringsmåden og STI-læringsmåden i de vækstpolitiske indsatter, hvis de også skal føre til jobskabelse gennem blandt andet øget produktivitet⁵⁷.

⁵⁷ The Society for Knowledge Economics (2009); “Leading Australia to More Innovative, Productive and Fulfilling Workplaces – The Role of Government”; Commissioned by the Department of Education, Employment and Workplace Relations.

Bilag 1: Oversigt over regionale styrkepositioner

Nedenfor er en kort gennemgang af de forskellige måder, som denne analyse har brugt til at identificere regionale styrkepositioner.

Styrkepositioner og beskæftigelsesfordelinger

Et første billede af regionale erhvervsmæssige styrkepositioner tegner sig ved at se på den relative beskæftigelsesfordeling på hovedbrancher i 11 landsdele, se tabellen neden for. Styrkepositionerne er vist for landsdele, da de i højere grad repræsenterer enslignende økonomiske geografier end de fem regioner.

Private beskæftigede fordelt på hovedbrancher og landsdele, 2010

	Region Hovedstaden				Region Sjælland		Region Syddanmark		Region Midtjylland		Region Nordjylland	Hele landet
	København by	Københavns omegn	Nordsjælland	Bornholm	Østsjælland	Vest- og Sydsjælland	Fyn	Syddanmark	Østjylland	Vestjylland	Nordjylland	
Landbrug, skovbrug og fiskeri	0,0	0,1	1,5	8,3	1,9	5,9	5,3	5,1	2,9	7,0	6,3	3,4
Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	5,1	14,6	19,4	19,9	17,0	21,1	21,5	28,3	19,5	32,1	24,9	19,6
Bygge og anlæg	3,2	11,3	10,7	14,4	12,7	14,0	10,7	9,6	9,4	9,9	10,7	9,6
Handel og transport mv.	29,8	33,5	32,1	33,7	38,9	32,8	33,9	33,9	33,8	28,9	31,3	32,5
Information og kommunikation	13,5	7,9	4,7	2,2	2,3	1,7	3,2	1,9	5,6	1,9	3,4	5,4
Finansiering og forsikring	10,0	8,6	3,4	2,4	4,2	2,7	3,2	3,2	3,7	3,3	3,9	5,1
Ejendoms handel og udlejning	3,1	1,6	1,8	2,1	1,6	1,8	1,7	1,6	1,7	1,3	1,7	1,9
Erhvervsservice	20,6	15,6	15,9	6,1	12,8	9,9	11,6	9,1	14,8	8,7	9,4	13,3
Offentlig administration, undervisning og sundhed	4,9	3,0	5,4	5,0	4,1	5,4	4,0	3,2	3,9	3,1	4,1	4,0
Kultur, fritid og anden service	8,8	3,2	3,9	4,8	3,6	3,7	4,0	3,4	4,0	3,2	3,4	4,4
Uoplyst aktivitet	1,1	0,6	1,2	1,0	0,8	0,9	0,9	0,7	0,7	0,5	0,8	0,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2012): ”Udvikling i privat og offentlig beskæftigelse i landsdelene”. På basis af data fra Danmarks Statistik.

Anm.: Tallene er den respektive branches beskæftigelsesandel af den samlede beskæftigelse.

Anm.: Offentlig administration, undervisning og sundhed dækker over lægepraksisser, privathospitaler, mm.

Herudfra kan der peges på følgende regionale styrkepositioner, dvs., hvor der mellem landsdelene er væsentlige forskelle som udtryk for, at nogle landsdele står stærkere:

- **Landbrug mv.:** Vest- og Nordjylland, Bornholm.
- **Industri mv.:** Vest-, Syd- og Nordjylland, men Vest- og Sydsjælland, Østjylland, Bornholm og Fyn er også godt med.
- **Information- og kommunikation:** København og Nordsjælland og til dels Østjylland.
- **Finansiering og forsikring:** København.
- **Erhvervsservice:** København, Nordsjælland og Østjylland.
- **Kultur mv.:** København.

Tilsammen giver dette et billede af de regionale styrkepositioner, hvor de traditionelle erhverv som landbrug mv. og industri står stærkest i landets yderområder samt i Østjylland og på Fyn. Service – og mere præcist viden- og erhvervsservice – er koncentreret i København, Nordsjælland og Østjylland.

For det andet kan man pejle sig ind på styrkepositionerne ved at se på ændringer i beskæftigelsen, se tabellen nedenfor. Ved kun at se på hovedbrancher fremstår der et

meget klart billede af, at de traditionelle erhverv som landbrug mv. og industri mv. er gået markant tilbage i alle landsdele fra 2001 til 2010. Områder som viden- og erhvervsservice samt offentlig administration er gået frem i perioden 2001-2010 i stort set alle landsdele.

Ændringer i privat beskæftigelse 2001-2010 i procent fordelt på hovedbrancher og landsdele. Grå felter har positiv vækst

	Region Hovedstaden				Region Sjælland		Region Syddanmark		Region Midtjylland		Region Nordjylland	Hele landet
	København by	Københavns omegn	Nordsjælland	Bornholm	Østsjælland	Vest- og Sydsjælland	Fyn	Syddjylland	Østjylland	Vestjylland	Nordjylland	
Landbrug, skovbrug og fiskeri	-32,7	-50,0	-19,9	-36,1	-23,2	-25,4	-37,4	-22,4	-26,2	-23,2	-25,5	-26,4
Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	-34,7	-22,2	-21,1	-36,1	-30,4	-32,2	-36,4	-27,2	-30,7	-29,4	-30,0	-29,3
Bygge og anlæg	-33,5	-8,6	-17,7	-0,7	-11,3	-9,4	-16,6	-17,0	-8,1	-1,3	-14,4	-13,0
Handel og transport mv.	-7,2	-10,3	-15,8	-20,8	3,8	-9,2	-3,2	-5,5	0,6	-4,3	-11,0	-6,6
Information og kommunikation	10,3	-9,7	-12,1	-13,7	-39,5	-23,3	-6,2	-24,5	-11,7	-14,3	-9,8	-5,7
Finansiering og forsikring	5,9	-5,8	5,2	-32,3	38,1	-18,4	-9,3	3,1	2,7	-4,8	-3,7	-0,2
Ejendomsandel og udlejning	20,4	-4,8	-5,6	30,2	-9,0	1,6	6,1	16,8	10,1	9,8	8,5	8,5
Erhvervsservice	-1,4	9,8	9,6	-18,1	7,3	4,0	5,4	5,4	26,8	17,0	7,6	8,3
Offentlig administration, undervisning og sundhed	49,7	31,0	28,9	36,1	45,5	44,5	31,6	31,2	43,8	28,3	39,6	38,3
Kultur, fritid og anden service	-1,6	-0,2	2,3	-6,5	-2,0	-14,3	-4,4	-5,6	-9,9	-31,8	-18,6	-7,9
Uoplyst aktivitet	26,3	16,5	25,5	-21,1	23,7	-5,8	3,8	15,0	6,1	15,9	14,9	13,8
Alle erhverv	-2,8	-7,8	-10,3	-21,0	-6,1	-14,2	-15,1	-13,1	-6,4	-14,3	-15,0	-10,2

Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2012): "Udvikling i privat og offentlig beskæftigelse i landsdelene". På basis af data fra Danmarks Statistik.

Anm.: Tallene er beskæftigelsesudviklingen i pct.

Styrkepositioner og specialiseringsindeks

Ovenstående giver imidlertid et groft billede af de regionale styrkepositioner og deres potentiale. Ved at opdele i underbrancher og beregne et specialiseringsindeks, se tabellen nedenfor, fremstår der meget mere markante forskelle i de regionale styrkepositioner:

- **Landbrug** hører til i yderregionerne som Bornholm, Syd-, Vest- og Nordjylland samt Syd- og Vestsjælland.
- **Industrien** tegner sig for et mere varieret billede, hvor Københavns omegne og Nordsjælland står meget stærkt inden for medicinalindustri og elektronik, mens de øvrige landsdele hver især har deres specialer inden for fremstilling.
- **Erhvervs- og videnservice** har en høj specialiseringsgrad i København by og omegn, mens de øvrige landsdele halter efter.

Vækst for fremtiden
Regionale styrkepositioner – en ny regional indsats

Erhvervsmæssig specialisering – styrkepositioner på landsdele, 2009. Værdier over nul er udtryk for en regional specialisering

	Region Hovedstaden				Region Sjælland		Region Syddanmark		Region Midtjylland		Region Nordjylland
	København by	Københavns omegn	Nordsjælland	Bornholm	Østsjælland	Vest- og Sydsjælland	Fyn	Syddjylland	Østjylland	Vestjylland	Nordjylland
Landbrug, skovbrug og fiskeri	-0,98	-0,95	-0,59	0,61	-0,53	0,40	0,12	0,52	-0,06	0,95	0,64
Råstofindvinding	-0,64	-0,56	-0,77	0,86	-0,46	0,05	-0,09	0,64	0,10	0,65	0,44
Føde-, drikke- og tobaksvarerindustri	-0,31	-0,36	-0,38	3,10	-0,19	-0,14	0,24	0,32	-0,10	0,16	0,33
Tekstil- og læderindustri	0,20	-0,36	-0,13	-0,18	-0,46	-0,21	-0,17	-0,19	0,15	1,10	-0,15
Træ- og papirindustri, trykkerier	-0,18	0,12	-0,23	-0,25	-0,22	-0,23	-0,09	-0,01	0,25	0,30	0,12
Kemisk industri	-0,66	0,50	0,50	1,11	0,53	-0,01	-0,02	0,31	-0,10	-0,26	-0,39
Medicinalindustri	0,49	2,33	1,70		0,48	0,03	-0,70	-0,81	-0,75		-0,56
Plast-, glas- og betonindustri	-0,69	-0,37	-0,11	0,73	0,21	0,13	-0,10	0,29	0,14	0,21	0,25
Metalindustri	-0,82	-0,16	-0,25	-0,56	0,13	-0,03	0,28	0,32	0,19	0,27	0,18
Elektronikindustri	-0,42	0,90	1,19	-0,51	0,10	-0,37	-0,32	-0,19	0,13	-0,17	-0,30
Fremst. af elektrisk udstyr	-0,57	0,43	0,26	-0,69	-0,03	-0,22	0,10	0,16	0,09	0,00	0,02
Maskinindustri	-0,85	-0,26	-0,23	-0,46	0,10	-0,21	0,38	0,32	0,24	0,63	0,04
Transportmiddelindustri	-0,49	-0,58	-0,48	0,32	-0,15	-0,37	0,76	0,52	0,26	0,31	-0,02
Møbel og anden industri mv.	-0,36	-0,25	-0,17	-0,08	-0,07	0,07	0,33	0,17	0,14	-0,02	0,06
Energiforsyning	-0,85	-0,62	-0,76	-0,27	-0,72	0,00	0,09	0,22	0,11	1,12	0,92
Vandforsyning og renovation	-0,79	-0,61	-0,24	0,30	0,08	0,89	0,10	0,12	0,01	0,10	0,30
Bygge og anlæg	-0,43	0,06	0,24	-0,05	0,37	0,32	0,01	-0,07	-0,04	-0,02	-0,04
Handel	-0,04	0,16	0,00	-0,15	0,07	-0,07	0,02	0,02	0,05	-0,07	-0,06
Transport	-0,16	0,35	-0,21	-0,28	0,23	0,00	-0,18	0,09	-0,04	-0,01	-0,02
Hoteller og restauranter	0,69	-0,17	-0,24	0,84	-0,26	-0,09	0,01	-0,06	-0,07	-0,21	-0,01
Forlag, tv og radio	2,27	0,36	-0,10	-0,38	-0,44	-0,51	-0,24	-0,52	-0,22	-0,56	-0,52
Telekommunikation	0,58	0,90	-0,48	0,32	-0,49	-0,37	0,00	-0,10	-0,10	-0,26	0,01
It- og informationstjenester	0,89	0,92	0,65	-0,73	0,37	-0,43	-0,35	-0,50	0,00	-0,64	-0,47
Finansiering og forsikring	0,29	0,25	0,03	-0,22	-0,23	-0,34	0,03	0,03	-0,03	-0,11	-0,03
Ejendomsandel og udlejning	0,14	-0,15	0,01	-0,19	0,01	-0,20	0,05	-0,02	0,08	0,05	0,00
Rådgivning mv.	0,49	0,35	0,71	-0,41	0,31	-0,23	-0,21	-0,28	0,01	-0,48	-0,34
Forskning og udvikling	0,90	1,02	0,76		-0,11	-0,70	-0,27	-0,62	0,01	-0,27	-0,42
Reklame og øvrige erhvervsservice	1,50	0,15	0,17	-0,51	-0,19	-0,43	-0,16	-0,39	0,02	-0,47	-0,47
Rejsebureauer, rengøring og anden operativ	0,15	0,38	0,27	-0,21	0,19	0,06	-0,06	-0,16	-0,03	-0,35	-0,21
Offentlig administration, forsvar og politi	0,29	-0,40	-0,28	0,53	-0,30	0,06	0,16	0,07	-0,17	0,03	0,21
Undervisning	-0,02	-0,01	0,00	0,17	0,04	0,04	0,09	-0,04	0,05	-0,06	-0,07
Sundhedsvæsen	0,36	0,32	0,21	-0,12	0,03	-0,16	0,01	-0,22	0,03	-0,27	-0,21
Sociale institutioner	0,00	0,09	-0,03	0,01	-0,07	0,06	-0,01	-0,03	-0,01	-0,16	0,11
Kultur og fritid	0,37	0,17	0,02	0,08	-0,11	-0,19	-0,01	-0,13	-0,03	-0,08	-0,07
Andre serviceydelser mv.	0,23	-0,14	-0,16	0,14	-0,05	0,02	0,08	0,00	-0,05	-0,01	-0,02
Uoplyst aktivitet	0,41	0,04	0,20	-0,72	0,12	-0,19	-0,19	-0,21	0,00	-0,15	0,03

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken.

Anm.: Denne tabel er beregnet ud fra antal arbejdssteder omfattende såvel private som offentlige arbejdssteder.

Bilag 2: Kommunernes erhvervsprioriteringer

Figuren nedenfor belyser de erhvervsområder, som kommunerne i de forskellige regioner i Danmark prioriterer i deres vækst- og erhvervs politik.

Figuren bygger på resultater fra spørgeskemaundersøgelsen blandt kommunaldirektører i Danmark.

Procenttallene i tabellen angiver andelen af kommuner i en region, der prioriterer givne erhvervsområde i deres vækst- og erhvervs politik.

Prioriteringer af erhvervsområder

	Region Hovedstaden	Region Sjælland	Region Syddanmark	Region Midtjylland	Region Nordjylland	Total
Vand, bio og miljøteknologi	19%	21%	0%	0%	0%	9%
Kreative erhverv og design	10%	0%	15%	19%	0%	10%
Det Blå Danmark	0%	0%	10%	0%	25%	5%
Sundheds- og velfærds løsninger	5%	21%	5%	6%	0%	8%
Klima- og energi	19%	36%	25%	50%	25%	30%
Fødevarer	5%	21%	25%	31%	13%	19%
Turisme og anden oplevelsesøkonomi	10%	43%	30%	19%	50%	27%
IKT	43%	0%	5%	25%	25%	20%
Bygge- og anlægsområdet	19%	29%	0%	6%	38%	15%
Videnserhverv	33%	14%	10%	13%	0%	16%
Industrierhverv	38%	36%	40%	56%	63%	44%
Handelserhverv	29%	14%	10%	13%	0%	15%
Transporterhverv	19%	7%	25%	0%	0%	13%
Landbruget	0%	21%	15%	38%	25%	18%
Det offentlige	10%	0%	20%	6%	25%	11%

Kilde: Teknologisk Institut, 2012.

Bilag 3: Erhvervsstøtte og brancher

Erhvervsstøtten fordelt forskellige hovedformål og deres branchemæssige sigte, mio. kr., 2011

	Mio. kr.	Generelle ordninger	Landbrug, skovbrug og fiskeri	Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	Bygge og anlæg	Handel og transport mv.	Information og kommunikation	Finansiering og forsikring	Ejendomshandel og udlejning	Erhvervs-service	Offentlig administration, undervisning og sundhed	Kultur, fritid og anden service	Uoplyst aktivitet
Grøn omstilling	7130	4639	249	2241	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Innovation og iværksætter mv.	4129	3862	209	20	0	0	0	0	0	39	0	0	0
Kultur	1785	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1785	0
Global markedsføring og internationale rammevilkår	2665	2642	0	0	0	22	0	0	0	0	0	0	0
Erhvervsrettet udviklingsbistand	577	577	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Andre erhvervsrettede ordninger	3865	2489	215	10	0	1062	0	0	0	89	0	0	0
I alt	20150	14209	673	2272	0	1085	0	0	0	127	0	1785	0

Kilde: Teknologisk Institut på baggrund af Erhvervsministeriet (2011): Erhvervsstøtte, Notat.

Note: Fordelingen af ordningerne på hovedformål fremgår af kilden, mens den branchemæssige fordeling er foretaget ud fra en vurdering af om ordningen direkte kommer én bestemt branche til gavn. Ordninger kan være til indirekte gavn for en branche ved, at den f.eks. påvirker forbrugernes efterspørgsel. Disse vil være kategoriseret som ”generelle ordninger”. Tilsvarende gælder for ordninger, der retter sig mod flere brancher.

Erhvervsstøtteordninger fordelt forskellige hovedformål og deres branchemæssige sigte, antal, 2011

	Antal	Generelle ordninger	Landbrug, skovbrug og fiskeri	Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	Bygge og anlæg	Handel og transport mv.	Information og kommunikation	Finansiering og forsikring	Ejendomshandel og udlejning	Erhvervs-service	Offentlig administration, undervisning og sundhed	Kultur, fritid og anden service	Uoplyst aktivitet
Grøn omstilling	37	20	11	5		1							
Innovation og iværksætter mv.	18	13	1	1						3			
Kultur	10											10	
Global markedsføring og internationale rammevilkår	17	14				3							
Erhvervsrettet udviklingsbistand	3	3											
Andre erhvervsrettede ordninger	52	24	18	2		7				1			
I alt	137	74	30	8	0	11	0	0	0	4	0	10	0

Kilde: Teknologisk Institut på baggrund af Erhvervsministeriet (2011): Erhvervsstøtte, Notat.

Note: Fordelingen af ordningerne på hovedformål fremgår af kilden, mens den branchemæssige fordeling er foretaget ud fra en vurdering af om ordningen direkte kommer én bestemt branche til gavn. Ordninger kan være til indirekte gavn for en branche ved, at den f.eks. påvirker forbrugernes efterspørgsel. Disse vil være kategoriseret som ”generelle ordninger”. Tilsvarende gælder for ordninger, der retter sig mod flere brancher.